

GRAMATIKA

1. Osobnosť Antona Bernoláka, bernolákovčina, štúrovčina, hodžovsko-hattalovská reforma, kodifikácia

KODIFIKAČNÉ DIELO - Jazykovedno-kritická rozprava o slovenských písmenách

POKUS O UZÁKONENIE - 1787 - neúspešný
vydal päťzväzkový slovník aj Gramaticu slavicu
katolíci

Ján Hollý aj Juraj Fándly písali v bernolákovčine
zo západoslovenského nárečia

porovnať so štúrovčinou a hodžovsko-hattalovčinou

HODŽOVSKO-HATTALOVSKÁ REFORMA

kodifikačné dielo Krátka mluvnica slovenská
uzákonenie 1851/1852

2. Osobnosť Ľudovíta Štúra, štúrovčina, básnik, rečník, jazykovedec

OSOBNOSŤ ĽUDOVÍTA ŠTÚRA

- politik, filozof, jazykovedec, spisovateľ, básnik, novinár a pedagóg
- najvýznamnejší predstaviteľ slovenského národného obrodzenia
- vedúci účastník slovenského národného povstania

JAZYKOVEDEC

uzákonenie 1843 - s Hodžom a Hurbanom išli na faru za Hollým (formálny akt, Hollý bol uznávaný)

kodifikačné dielo Náuka reči Slovenskej

BÁSNIK

Rozžehnaní - súčasť otázky, pozrieť

REČNÍK

politik - prejav súčasť otázky

3. Expresívne syntaktické konštrukcie, expresívna slovná zásoba/členenie podľa citového zafarbenia

odchýlky od vetnej stavby, často v nepripravených/spontánnych prejavoch/výpovediach

v hovorových a umeleckých textoch/jazykových štýloch

EXPRESÍVNE SYNTAKTICKÉ KONŠTRUKCIE

- ***apozio péza/nedokončená výpoveď***
Chcel som prísť, ale...
- ***proziopéza***
brý deň!; ... si myslím, že áno.
- ***prerývaná výpoveď***
... a ja som si myslela, že... a on tiež... a teraz som takto.
- ***vytýčený vetný člen***
Jahody, tie si dám vždy rada.
- ***osamostatnený vetný člen***
Prekvapil si ma. Nemilo.; Dostal som list. Od Zuzky.
- ***pripojený vetný člen***
Chodím rada do kina, ale len na komédie.
- ***elipsa/výpustka***
  - situačná
Mne kofolu.; Dva do Popradu.
  - kontextová
Mladí chcú cestovať. Ja do Austrálie.
- ***parentéza/vsuvka***
Ty si, ako vidím, rozhodnutá.

EXPRESÍVNA SLOVNÁ ZÁSoba/ČLEnenIE PODĽA CITOVÉHO ZAFARBENIA

neutrálne slová, citovo pozitívne/negatívne zafarbené slová

CITovo ZAFARBENÉ - deminutíva (zdrobneniny) - augmentatíva (slová so zväčšujúcim významom)

eufemizmy (zomrel - opustil nás) - dysfemizmy (zomrel - zdochol)

hypokoristiká (holúbok, zlatičko...) - vulgarizmy (nespisovné),

pejoratíva

4. Dynamický a statický opis, náladový opis, opis predmetu, schéma tvorby konkrétneho textu

OPIS - slohový postup - opisný, prídavné mená, systematické opísanie veci/deju, charakteristika - opis osôb

DYNAMICKÝ OPIS - pracovný postup (recept/návod)

STATICký OPIS - veci, budovy...

DYNAMICKÝ vs. ROZPRÁVANIE - rozprávanie má priamu reč
NÁLADOVÝ/CITOVO ZAFARBENÝ/UMELECKÝ OPIS - metafory
SCHÉMA TVORBY KONKRÉTNĚHO TEXTU - téma, slohový úvar,
jazykový štýl a slohový postup, zozbieranie informácií, vytvorenie
osnovy/nečistopis, čistopis

SUBJEKTÍVNE/OBJEKTÍVNE ŠTÝLOTVORNÉ ČINITELE

5. Štylistika, štyléma, štýlotvorné činitele, štýlotvorná norma, jazykový štýl, slohový postup

ŠTYLISTIKA - náuka zaoberajúca sa štýlom

(jazykové/mimojazykové prostriedky a ich využitie)

ŠTYLÉMA - základná jednotka (v písanom texte slovo/veta, v ústnom mimojazykové (mimika, gestika, haptika...))

ŠTÝLOTVORNÉ ČINITELE - subjektívne (autor - vek, nálada, pohlavie...) a objektívne (téma, slohový útvar, funkcia)

ŠTÝLOTVORNÁ NORMA - vhodné alebo nevhodné používanie jazykových prostriedkov

JAZYKOVÝ ŠTÝL - Hovorový, Administratívny, Rečnícky, Publicistický, Umelecký, Náučný

SLOHOVÝ POSTUP - Informačný, Výkladový, Opisný, Rozprávací

6. Administratívny jazykový štýl – znaky, slovná zásoba, štruktúrovaný životopis, motivačný list

ZNAKY - objektívnosť, monologickosť, neprítomnosť adresáta, verejnosť/súkromnosť, písomnosť, SZ - kancelarizmy, neutrálne slová, komunikatívna funkcia, potlačené subjektívne štýlotvorné činitele, skratky, združené pomenovania (samosprávny kraj, krajský úrad), spisovnosť, vecnosť

rozdiel štruktúrovaný/beletrizovaný životopis - ROZDIEL

MOTIVAČNÝ LIST, **ŠTRUKTÚROVANÝ ŽIVOTOPIS** - vedieť napísať

BIBLIOGRAFICKÝ ZDROJ - autor, dielo, rok/miesto vydania, vydavateľstvo, strany, ISBN

7. Administratívny jazykový štýl – znaky, slovná zásoba, reklamácia, žiadosť, sťažnosť, objednávka, splnomocnenie

úradný/súkromný list

ÚRADNÝ LIST - reklamácia, objednávka, žiadosť, sťažnosť, splnomocnenie (overuje notár)

8. Publicistický jazykový štýl – znaky, slovná zásoba, správa, rozšírená správa, oznámenie, titulok, perex

objektívno-subjektívny, monologickosť, neprítomnosť adresáta, verejnosť, písomnosť/ústnosť, SZ - publicizmy (kampaň, dôveryhodný zdroj...)

SPRÁVA - o niečom, čo už bolo, stručne

ROZŠÍRENÁ SPRÁVA - detailnejšie ako správa (pozri, ako sa píše)

OZNÁMENIE - o niečom, čo sa bude konať

TITULOK - nadpis článku - prvá informácia, cieľ upútať

PEREX - prvý (zväčša graficky odlišný) odstavec - predstavuje článok

9. Publicistický jazykový štýl – znaky, slovná zásoba, reportáž, interview, anketa

REPORTÁŽ - o niečom, čo sa stalo; autor je zväčša prítomný na udalosti; aj názor niekoho iného (citát alebo parafráza)

INTERVIEW - cielený rozhovor

ANKETA - prieskum na nejakú tému/otázku

10. Rečnícky jazykový štýl – znaky, slovná zásoba, slávnostný prejav, príhovory, fázy tvorenia prejavu

náuka o rečníctve - RÉTORIKA

objektívnosť (diskusia, prednáška)/subjektívnosť (slávnostný príhovor), monologickosť, ústnosť, prítomnosť adresáta, verejnosť (možno súkromnosť pri napr. narodeninovej oslave), SZ - citovo zafarbené slová, mimojazykové prostriedky, rečnícke otázky
žánre - obžaloba, obhajoba, agitačný prejav, referát, príležitostné prejavy (sobášny, prípitok, pohrebný, otvárací...)

SLÁVNOSTNÝ PREJAV -

PRÍHOVORY -

FÁZY TVORENIA PREJAVU - téma, útvar, jazykový štýl, slohový postup, zbieranie informácií

11. Hovorový jazykový štýl - znaky, útvary, slovná zásoba

ústnosť (rozhovor)/písomnosť (súkromný list),

prítomnosť/neprítomnosť adresáta, dialogickosť najmä,

nepripravenosť, subjektívnosť, súkromnosť, komunikatívna funkcia, SZ - jednoduchá stavba viet, mimojazykové prostriedky, spisovný jazyk/nárečia/slang, expresívne výrazové prostriedky, profesionalizmy (slang pre danú profesiu)

ÚTVARY - telefonický rozhovor, súkromný rozhovor, súkromný list, prosba, klebeta, zvada

12. Náučný/odborný jazykový štýl - znaky, útvary, slovná zásoba

objektívnosť, monologickosť, verejnosť, písomnosť, neprítomnosť adresáta, SZ - termíny, zložité vety/súvetia, vecnosť, neutrálne slová, využívané vo vedeckej a pracovnej oblasti, dorozumievacia/vzdelávacia funkcia, spisovný jazyk teoretický/populárno-náučný text

ÚTVARY - monografia, dizertácia, štúdia, odborný článok, referát, prednáška, diskusný príspevok, recenzia, pracovný návod

13. Argumentačný prejav – znaky, diskusný príspevok, výklad, porovnanie od str. 274 v gramatike, 365

ŠTRUKTÚRA ARGUMENTU - téza, analýza, dôkaz, záver

ARGUMENTAČNÝ TEXT - téza, analýza, dôkaz, argumenty, vyvrátenie iných argumentov, znova spomenúť svoj názor

SPRÁVNÝ/NESPRÁVNÝ ARGUMENT -

chyby - útok na protivníka, neadekvátna generalizácia, slamený panák (prehnanie súperovho argumentu, aby sa proti nemu ľahšie argumentovalo), úhybný manéver/falošná stopa (miesto reakcie odvedenie témy), bezdôvodné odvolávanie sa na authority

14. Tvorenie slov, obohacovanie slovnéj zásoby, dynamika slovnéj zásoby, slovotvorná motivácia

TVORENIE SLOV - skracovanie, odvodzovanie, skladanie, kombinácia odvodzovania a skladania

OBOHACOVANIE SLOVNEJ ZÁSoby - spôsobmi tvorenia slov a preberanie, spájanie slov, prenášanie významu

DYNAMIKA SLOVNEJ ZÁSoby - neustála zmena a obohacovanie
SLOVOTVORNÁ MOTIVÁCIA - motivované a nemotivované slová

15. Slovná zásoba, okraj, jadro, individuálna, pasívna, aktívna SZ, členenie slovnej zásoby podľa významu/obsahu, pôvodu, doby používania

INDIVIDUÁLNA SLOVNÁ ZÁSoba

súbor slov jednotlivca

veľkosť sa líši napr. od veku - dieťa značne menej ako dospelý, od vzdelania, profesie - spisovateľ pravdepodobne značne bohatšiu ako väčšina iných

aktívna - nie len poznať, aj využívať

pasívna - nevyužívané no jedincovi známe slová

ĽLENENIE SZ PODĽA ŠTYLISTICKÉHO HĽADISKA

bezpríznakové slová - slová jadra SZ - štylisticky neutrálne - ktorýkoľvek jazykový štýl (HARPUN)

príznakové slová - delia sa podľa obsahu, pôvodu, spisovnosti, doby používania, expresívnosti - štylisticky príznakové - v správnom jazykovom štýle (bezpríznakové), v inom (príznakové)

podľa obsahu/významu:

- *termíny* - odborné názvy
  - najmä v náučných textoch - morféma, medveď hnedý, kyselina chlorovodíková
  - *kancelarizmy* - administratívne texty - pohľadávka, faktúra...
  - *publicizmy* - žurnalizmy - publicistické texty - iniciatíva, atentát...
- *hovorové slová*
  - hovorové texty, súkromné prejavy - žúrovať, panelák...
- *knižné slová* - písomné texty, nie ústna podoba
  - milota, rinúť sa...
  - častokrát cudzí pôvod - decentný, letargia...
  - *básnické slová* - poetizmy - krásnota, luna, deva...

podľa pôvodu:

- *domáce slová* - domáci pôvod
  - zbojník, noha, kniha... (väčšina štylisticky bezpríznaková)
- *cudzie slová* - preberané

- v minulosti najmä latinčina, časom nemčina, teraz už najviac angličtina
- *zdomácnené* - už nepocitujeme ako cudzie
  - rádio, televízor, meter...
- *medzinárodné/internacionalizmy* - v aspoň troch rozdielnych jazykoch
  - kardiochirurg, terorizmus, pizza...

podľa doby používania:

- *neologizmy* - novovzniknuté
  - mobilný telefón, hamburger...
  - často prevzaté z (najmä) angličtiny
  - domáce sú zriedkavejšie - samoobsluha, posilňovňa...
- *príležitostné slová* - okazionalizmy
  - najmä v umeleckých a hovorových textoch - nebývajú v slovníkoch
- *zastarané slová* - dnes sa už nepoužívajú - okraj slovnej zásoby
  - *archaizmy* - existujú novšie synonymá
    - sklep - obchod
  - *historizmy* - pomenúvali predmety/povolania, ktoré už neexistujú
    - dráb, dereš...

---

16. Triedenie/členenie slovnej zásoby podľa lexikálneho významu, syn, anton., hom., ustálené slovné spojenia

FRAZEOLOGIZMY - ustálené slovné spojenia/vety s preneseným významom

pranostiky, príslovia, porekadlá, prirovnania - vedieť ich nájsť v ukážke

združené pomenovanie - spojenie prídavného a podstatného mena s prenesením významu

slovo má 2 významy - gramatický a lexikálny

17. Slovníky, kodifikačné príručky, jazyková kultúra, členenie slovnej zásoby podľa spisovnosti

LEXIKOLÓGIA - náuka zaoberajúca sa slovom

LEXIKOGRAFIA - náuka zaoberajúca sa slovníkmi

ETYMOLOGIA - náuka zaoberajúca sa pôvodom slov

MONOGRAFIA - zaoberajúca sa jednou témou

SLOVNÍKY - encyklopedické (vysvetľujú pojmy - monotematické a polytematické) a jazykové (spomenuté nižšie)

výkladové - odborný opis SZ - Slovník slovenského jazyka (cez 100 000 slov)

pravopisné - pravopisná podoba slov - Pravidlá slovenského pravopisu (cez 69 000 slov)

synonymické - čo najúplnejší počet synonym - Synonymický slovník slovenčiny, Malý synonymický slovník

frazeologické - frazeologizmy a ich výklad - Malý frazeologický slovník

terminologické - odborné výrazy a ich výklad - Slovník jazykovedných termínov

slovníky cudzích slov - termíny a ich výklady, zahŕňajú aj pôvod slova

KODIFIKAČNÉ PRÍRUČKY

Krátky slovník slovenského jazyka, Pravidlá slovenského pravopisu, Pravidlá slovenskej výslovnosti, Morfológia slovenského jazyka

JAZYKOVÁ KULTÚRA

cieľavedomá činnosť - snaha o skultúrnenie, zospisovnenie jazyka

ČLENENIE SZ PODĽA SPISOVNOSTI

- *spisovné slová* - kodifikované v normatívnych príručkách
  - *nepisovné slová* - využívané v malom počte textov (zvada, súkromný rozhovor)
    - *nárečové slová* - dialektizmy - švábka, bandurky...
    - *slangové* - nepisovné, vznik často deformáciou známych slov - mládežnícky slang, vojenský slang... - fáro, dostať zaracha
    - *profesionalizmy* - nepisovné - súčasť istej profesie - (operačná sála) operačka, (zubné lekárstvo) zubárina
    - *argot* - tajná reč, využívané iba v kontexte, využívajú často asociálne skupiny ľudí
-

18. Druhy charakteristiky - priama, nepriama charakteristika, vonkajšia a vnútorná charakteristika, karikatúra, beletrizovaný životopis

PRIAMA/NEPRIAMA - konkrétny opis/opis na základe zážitku/spomienky

VONKAJŠIA/VNÚTORNÁ - výzor/vlastnosti

KARIKATÚRA - prehnané vykreslenie vlastností

BELETRIZOVANÝ ŽIVOTOPIS - detstvo, rodina, vzdelanie, (práca), budúcnosť, záujmy

19. Neplnovýznamové slovné druhy porovnanie s plnovýznamovými, využitie v texte

Neplnovýznamové slovné druhy - predložky (pomáhajú podstatnému menu), spojky, častice (vyjadrujú postoj), citoslovčia (napodobňujú zvuky, pozdravy, nadávky)

Plnovýznamové môžu byť samostatne stojacimi vetnými členmi (aj sloveso Žaba čľup do vody)

20. Nadvetné útvary, horizontálne a vertikálne členenie textu, slovosled, vetosled, konektory

NADVETNÉ ÚTVARY - odseky, kapitoly, text...

ČLENENIE TEXTU

horizontálne - vonkajšie, na základe obsahu - odseky, kapitoly, diely/strofy, spevy/výstupy dejstvá

vertikálne - formálna stránka - zvyšuje prehľadnosť

    písomná forma - medzera na začiatku riadku (odsek), veľkosť, typ, farba písma, titulky, grafy...

    ústna forma - intonácia, mimika...

slovosled - poradie slov vo vete

vetosled - poradie viet v súvetiach, v texte

KONEKTORY

slúžia na dosiahnutie súdržnosti/ucelenosti textu

jazykové (perspektívne/retrospektívne; do textu (ukazovacie zámená), mimo textu, nahrádzajú časť textu (osobné zámená),

nadväzujúce kontakt (častice na začiatku)), obsahové a

mimojazykové (gestika, mimika, prostredie, čas...)

SLOVENSKÁ TECHNICKÁ NORMA - ako písať bibliografické zdroje, stažnosti...

21. Nadvetná syntax, priama a nepriama reč, konektory – druhy, ich využitie

KONEKTORY

- obsahové - spoločná téma
- jazykové
  - *zvukové*
    - intonácia...
  - *lexikálne*
    - synonymá...
  - *syntaktické*
    - vetosled...
  - *morfologické*
    - gramatická zhoda
- mimojazykové
  - situácia, mimika, gestikulácia...

delenie podľa typu nadväznosti:

retrospektívne - Boli dve kamarátky. Tie sa volali Hanka a Janka.

perspektívne - Nečakal som to. Na rozchod som ani nepomyslel.

delenie:

- *odkazujú do textu* - zapojenie výpovede do kontextu
- *odkazujú mimo textu* - miesto a čas prehovoru - teraz žijem tu
- *nahrádzajú časti textu* - najmä ukazovacie a osobné zámená
- *nadväzujú kontakt* - však, pravda, že áno - udržiavajú pozornosť

NADVETNÁ SYNTAX

jazyková disciplína - skúmajúca výstavbu textu

PRIAMA REČ

záznam ústneho prejavu, citovanie reči, zachováva pôvodnú gramatickú osobu a čas

3 typy zápisu:

- Uvádzacia veta: “Priama reč./!/?”
- “Priama reč./?!/” uvádzacia veta.
- “Priama reč,” uvádzacia veta, “priama reč./?!/”

NEPRIAMA REĀ

reprodukcia, správa o prehovore

gramatická osoba aj čas sa môžu prispôbiť vete

nevlastná priama reĀ - gramaticky totožná s priamou reĀou,

neoddeľuje sa úvodzovkami

polopriama reĀ - využíva len 3. osobu, no jazykové prostriedky odkazujú na priamu reĀ (zvolacie vety, citoslovčia...)

---

22. Zvuková rovina jazyka – suprasegmentálne javy - melódia, prízvuk, pauza, dôraz, tempo, intenzita hlasu, disciplíny, jednotky, spodobovanie, rytmické krátenie,

MELÓDIA - stúpavá/klesavá

PRÍZVUK - hlavný (pevný)/vedľajší

PAUZA - fyziologická/významová

DÔRAZ - (vetný prízvuk) vyzdvihnutie slova vo vete

EMFÁZA (citový/expresívny dôraz) - vyvýborne, no faaakt super (opačný význam)

TEMPO - rýchlosť reĀi dôležité pomalšie)

INTENZITA HLASU - sila (spolu s tempom tvorí dynamiku reĀového prejavu)

DISCIPLÍNY A JEDNOTKY - fonetika (hláska), fonológia (fonéma)

SPODOBOVANIE - znelá a neznelá - prvá sa prispôsobí druhej (znelé párové - b d ě g dz dž z ž h v)

RYTMICKÉ KRÁTENIE - nenasledujú po sebe dve dlhé slabiky

23. Jazyk a reĀ, funkcie jazyka, sémantický trojuholník, jazykové roviny, jazykové disciplíny

SÉMANTICKÝ TROJUHOLNÍK - ako vznikajú názvy slov (objekt - vlastnosti - pojem)

na to aby bolo zoskupenie hlások slovom musí mať priradený

význam známy väčšine užívateľov jazyka - právomoc na

uzákoňovanie nových slov má iba JAZYKOVEDNÝ ÚSTAV

ĽUDOVÍTA ŠTÚRA

JAZYK - systém hlások a pravidiel

REĀ - aplikácia jazyka

FUNKCIE JAZYKA - dorozumievacia, náučná, estetická, reprezentatívna

JAZYKOVÉ ROVINY A DISCIPLÍNY

tvárová - morfológia - gramatický tvar slova

zvuková - fonetika, fonológia - hláska, fonéma

významová - lexikológia - lexéma/slovo

skladobná - syntax - vetný člen, vetný sklad, veta

24. Informácia, jej zdroje, bibliografický záznam, osnova, konspekt, pojmová mapa, resumé, anotácia, vecný a menný register, citácie

INFORMÁCIA - nový údaj, ktorý sme doteraz nepoznali

ZDROJE INFORMÁCIÍ - médiá, knihy, knižnice, internet, texty, pamäť (nespoľahlivý zdroj)

BIBLIOGRAFICKÝ ZDROJ - autor, dielo, miesto vydania, rok vydania, vydavateľstvo, strany, ISBN

OSNOVA - v bodoch zhrnutie textu

KONSPEKT - vo vetách výcuc

POJMOVÁ MAPA - logicky poprepájané pojmy

RESUMÉ - zhrnutie najčastejšie na konci

ANOTÁCIA - náhľad do diela

VECNÝ (abecedné zoradenie pojmov) A MENNÝ (podľa priezvisk autorov) REGISTER

CITÁCIE - **autor, dielo, rok, strana**

poznáme aj parafrázy, kvázicitácie

25. Text, jazykové štýly, slohové postupy, zaradovanie ukážok, znaky ukážok

TEXT - súvislý/nesúvislý (grafy, osnovy, tabuľky...)

JAZYKOVÉ ŠTÝLY - Hovorový Administratívny Rečnícky Publicistický Umelecký Náučný

SLOHOVÉ POSTUPY - Informačný Výkladový/úvahový Opisný Rozprávací

26. Odlišné vývinové fázy slovenčiny, praslovančina, indoeurópcina, slovanské jazyky, slovenčina, čeština

INDOEURÓPČINA - cca 7 000 p.n.l.

z Kaukazu/Uralu - migrovali a rozširovali

z nej vznikli románske, slovanské, keltské jazyky, latinčina, stará gréčtina, arménčina, albánčina

PRASLOVANČINA - cca pri sťahovaní národov - 5-6 storočie -

málo zachovaných pamiatok, nevieme ju rekonštruovať

neskôr rozčlenená na východné, západné a južné slovanské jazyky

západné - slovenčina, čeština, poľština, lužická srbčina

východné - ruština, ukrajinčina, bieloruština

južné - bulharčina, chorvátčina, srbčina, slovinčina

cyrilika - bulharčina, ukrajinčina, bieloruština

azbuka - ruština

porovnanie slovenčiny a češtiny

ČEŠTINA - sloveso minulý čas množné číslo - (muži) pracovali,

(ženy/deti) pracovali

27. Výkladový slohový postup - výklad, prednáška, referát, projekt, sočka

SLOVNÁ ZÁSoba - spisovný jazyk, odborné slová, termíny,

neutrálna sz, využívanie súvetí

PREDNÁŠKA - rečnícky/náučný jazykový štýl, monologickosť (ak sú otázky aj dialogickosť)

REFERÁT - náučný jazykový štýl, objektívny, detailnejší, odborný

28. Vety podľa modálnosti-druhy, jednoduché vety, súvetia, jednočlenné vety – nie delenie a určovanie, len využitie v rôznych druhoch textov!!!

súvetia - pôsobia odbornejšie - často v náučnom jš

striedanie dĺžok viet - v úvahe - pre upútanie pozornosti, v

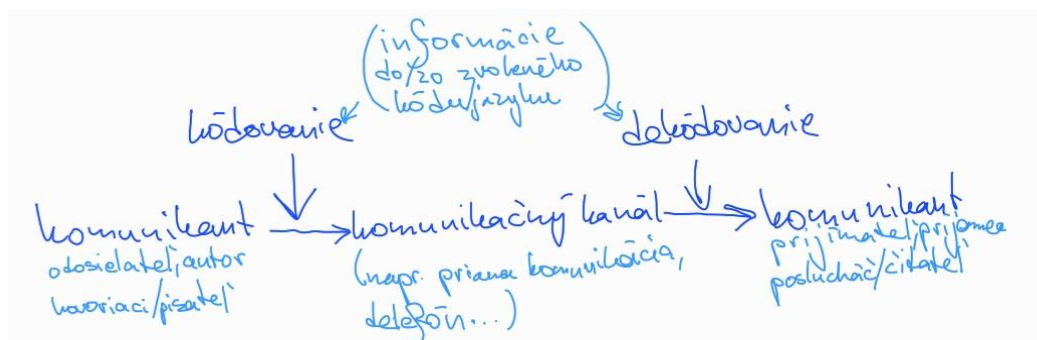
umeleckých textoch, na zdôraznenie

MODÁLNOSŤ - rozkazovacie, oznamovacie, opytovacie, zvolacie, želacie

29. Komunikácie, komunikačný graf-schéma, činitele komunikácie, verbálna komunikácia, komunikačné zlozvyky

dorozumievací proces

KOMUNIKAČNÝ GRAF:

ČINITELE KOMUNIKÁCIE - komunikanti, komunikačný kanál, kód, téma

KOMUNIKAČNÝ ŠUM - nedorozumenie, zlý kód...

VERBÁLNA KOMUNIKÁCIA - ústna/písomná, verbálna zložka komunikácie - jazykové prostriedky reči (obsah a spôsob reči)

KOMUNIKAČNÉ ZLOZVYKY - preháňanie, prerušovanie výpovede partnera, vyjadrovanie okľukou, prekrúcanie faktov...

30. Komunikácia, druhy komunikácie, neverbálna zložka jazykovej komunikácie

DRUHY KOMUNIKÁCIE - efektívna, asertívna, devalvujúca, pasívna, agresívna

NEVERBÁLNA ZLOŽKA KOMUNIKÁCIE - iba v ústnej forma - mimojazykové prostriedky - gestika, mimika, proxemika (priestorová/časová vzdialenosť), kinetika (pohyby tela, chôdza), posturika (postoj), haptika (dotyky), zrakový kontakt

LITERATÚRA

1. Osobnosť Ľudovíta Štúra a štúrovské hnutie

ŽENY V ŽIVOTE ŠTÚRA - Mária Pospíšilová, Adela Ostrolúcka, jeho matka (vybudovala u neho vzťah k slovenčine)

porovnať Rozžehnaní a Slovenskú hymnu, štúrovčinu a dnešnú slovenčinu

ROZŽEHNÁNÍ - zapomeň drahá, zapomen jinocha...

SLOVENSKÁ HYMNA - Janko Matúška - melódia Kopala studienku uzákonenie - **1843** - s hodžom a hurbanom na faru za hollým do Hlbokého

1846 - vyšla Náuka o reči slovenskej
štúrovci - študenti evanjelického lýcea

Samo Chalupka - Mor ho!

Andrej Sládkovič - Marína, Detvan
Janko Kráľ - Divný Janko a zakliata panna vo Váhu
Ján Botto - Smrť Jánošíkova, Žltá ľalia
Janko Matúška - Slovenská hymna
Hodža - uzákonenie, neskôr s Hattalom reforma
Hurban - uzákonenie

2. Literatúra sci-fi a fantasy, druhy rozprávačov

DRUHY ROZPRÁVAČOV - priamy (1. osoba), vševediaci (3. osoba), nespoľahlivý (najmä v postmoderne, klamlivý, zavádzajúci)

ROZDIEL SCI-FI A FANTASY - príklad na psovi, sci-fi pracuje s technológiami, fantasy s nadprirodzenom

SPOLOČNÉ ZNAKY FANTASY A ROZPRÁVKY - kúzla, čarovné postavy, boj dobra a zla - víťazstvo dobra, magické čísla

DIELO SCI-FI - Divergencia - Veronica Roth

dej - vedci uzavreli spoločenstvo, kde každému prideliť jednu z 5 oblastí - informácie (Informovanosť), poľnohospodárstvo (Harmónia), dobročinnosť (Sebazaprenie), obrana (Neohrozenosť), súdny systém (Otvorenosť), bezprizorní

znaky - vodičky na privodenie živého sna, elixír pravdovravnosti, sérum poslušnosti, zbrane, dej postavený v budúcnosti

Hry o život - Suzanne Collins - zamilovaný trojuholník

DIELO FANTASY - Harry Potter - J. K. Rowlingová

znaky - čarodejníci, kúzla, dobro vs. zlo, výhra dobra zakaždým

3. Krátka epická próza – poviedka, novela – G. Boccacio, J. Jesenský, J. G. Tajovský, B. S. Timrava, M. Kukučín a iné

POVIEDKA, NOVELA - jedna dejová línia, menej postáv, nerozvíjajú sa, kratší obsah, novela - nečakaný záver

ROMÁN - presný opak

PANI RAFIKOVÁ - J. Jesenský

téma - malomešťanstvo, klebety

charakteristika pani Rafikovej - panovačná, klebetná, sebestredná, názory ostatných na jej osobu boli u nej na prvom mieste

Autor: Nela Ďanovská

DECAMERON - Boccaccio - prv e novely

renesancia, vo Florencii poćas moru - odchod na vidiek
10  ud  * 10 príbehov = 100 noviel

PETER A LUCIA - Romain Rolland

nesúhlas s vojnou

STAREC A MORE - Ernest Hemingway (nobelova cena za literat uru)

mnoho různých vysvetlen  deju - dva dni sa snaží ulovit' rybu, vracia sa iba s jej kostrou kvôli ťralokom

SLOVENSK E POVIEDKY/NOVELY - najm a obdobie realizmu, hlavn ymi t mami ťivot dedinského ľudu, obyćajn   lovek

Editino oćko - Gejza Vámoš

PANI RAFIKOVÁ - Jesensk 

Drak sa vracia - Dobroslav Chrobák - konflikt jednotlivec vs. spoloćnosť

Tri ga tanov  kone - Margita Figuli

MACO MLIEć - J. G. Tajovský

ĚAP KOVCI - Timrava

KEĎ B ćIK Z CHOCHOĻOVA UMRIE - Kukuć n

4. Sonet – P. O. Hviezdoslav, F. Petrarca, W. Shakespeare

Podotázky: Charakterizuj sonet, na texte dok   jeho znaky, uved v ktorom období vznikol, kedy bol najviac p san . Ktor  aktori písali sonet, predstav ich. S akou udalosťou súvisí dielo krvav  sonety, nájdi na nu odkazy v texte, uved meno autora diela Sonety pre Lauru, charakterizuj obdobie jeho vzniku, zhodnot' aktuálnosť básnikovej výpovede. V ukážke zo Sonetov pre Lauru na prvý pohľad nájdeme  stred  personifikovan  pozíciu slnka prechádzajúcu celou skladbou(slnko oslavuje, obhajuje) tento rozhovor m  1 zlomov  miesto- kľ ć sonetu, porovnaj po formálnej aj obsahovej stránke sonetov  tvorbu Hviez. A Petrarca

SONET - b snick  forma, na konci je pointa

4 + 4 + 3 + 3 - ABBA, ABBA, CDC, CDC

TÉZA, ANTITÉZA, SYNT ZA - ćasti sonetu - (o ćom je prv  strofa/kľ ćov  slová, in  pohľad na tému, zhrnutie)

vznik v TALIANSKU - 13.-14. storoćie

F. PETRARCA - Sonety pre Lauru - renesancia

renesancia - in pirovan  antikou aj stredovekom

Laura - jeho m za, vydat  - objekt nenaplnenej túžby

písal aj za jej ťivota, aj po jej smrti

W. SHAKESPEARE - 4 4 4 2 - "anglický sonet"

Sonety o čiernej pani - "paródia" na sonety pre Lauru

Čiernu pani označoval hanlivo, verše o láske nazýval

"prázdnyimi veršíkmi" - jeho vnímanie lásky a krásy

P. O. HVIEZDOSLAV - 4 4 6

realizmus

Krvavé sonety - 32 sonetov

téma - 1. svetová vojna

5. Epos – Epos o Gilgaméšovi, Homér, J. Holly

vznik v starovekej Mezopotámii

EPOS - rozsiahle veršované epické dielo, epická šírka, veľká

epická skladba, chronologické rozprávanie o historických

udalostiach, mnoho opisov, hrdinský/rytiersky/svetský, písané vo

veršoch, bez psychologického vykreslenia postáv (zásahy bohov)

viacero dejových línií, mnoho postáv - predchodca ROMÁNU

zásahy BOHOV do deja, hrdinovia s výnimočnými

vlastnosťami - idealizovaní

určené na deklamáciu - prednes na námestiach

PROPOZÍCIA - úvod

INVOKÁCIA - vzývanie múz

OPISNÉ ČASTI - opis postáv, prostredia a udalosti

končí PONAUCENÍM/posolstvom

KLASICIZMUS

deus ex machina - zásah bohov do deja

in medias res - vhuľnutie rovno do deja

EPOS O GILGAMÉŠOVI - najstaršie dielo svetovej literatúry (3 000 p.n.l.)

hrdinský epos - Gilgaméš bol z časti boh

téma - hľadanie nesmrteľnosti a zmyslu života

posolstvo - nesmrteľnosť vieme nájsť, ak po sebe niečo

zanecháme (Gilgaméš - hradby)

J. HOLLÝ - Svätopluk (pozrieť)

hrdinský epos

12 spevov

Svätopluk - idealizovaný (pre pozdvihnutie národa), nepresné zobrazenia skutočnosti

boj dvoch svetov (Germánsky a Veľkomoravský) - obraz zrady, nenávisť a pomsty

Rastislav pozval Konštantína a Metoda

časomerný veršový systém, bernolákovčina

HOMÉR - Illias a Odysea

Illias - Trója vs. Sparta, unesená Helena, trójsky kôň

Odysea - návrat Odysea z vojny sprevádzaný zásahmi bohov

MESIANIZMUS - stavanie sa do postavy mesiáša/spasiteľa

6. Stredoveká literatúra - staroslovienska literatúra

forma dôležitejšia ako obsah, mnoho imitácií,

čerpanie/citovanie/parafrázy z Biblie

“Ora et labora” - modli sa a pracuj

silná askéza - dôležitejší bol život po smrti

typizácia postáv

PÔVODNÁ/PREKLADOVÁ LITERATÚRA - Proglas a Moravsko-panónske legendy/preklady Biblie

Konštantín a Metod prišli 863 na žiadosť Rastislava (poslal ich

Michal III.) - šíрили kresťanstvo a vzdelanie, vytvorili jazyk

(staroslovienčinu) a písmo (hlaholiku - z písmen malej gréckej abecedy)

cyrilika - z písmen veľkej gréckej abecedy - v Bulharsku, Bielorusku, Srbsku, Ukrajine (Rusko - azbuka)

Solúnsky bratia - v okolí Solúnu žili slovania

DIELO - Konštantín - **Proglas** (báseň, prvé dielo v staroslovienčine, predslov k Biblii - zdôrazňuje nutnosť preložiť ju do jazyka bežného ľudu, odkazy na Bibliu (podobenstvá, citáty, parafrázy...), eufónia, prirovnania, figúry)

MORAVSKO-PANÓNSKE LEGENDY - Život sv. Konštantína, Život sv. Metoda (stal sa arcibiskupom) - nadväzujú na seba, nie sú idealizovaní, životopisy snažiac sa pridržovať faktov

LEGENDA - hlavný žáner stredovekej literatúry - hlavnou postavou svetec - idealizovaný, typizovaný (žijúci v asketizme, modli sa a pracuj, pokorný, po smrti často koná zázraky)

TROJJAZYČNÍCI - uznávali iba 3 jazyky na vykonávanie bohoslužieb (latinčina, gréčtina, hebrejčina)

Konštantín s nimi nesúhlasil - tvrdil, že Boh má byť prístupný každému, každý si zaslúži rozumieť a vzdelávať sa... (zvládol obhájiť staroslovienčinu pred pápežom)

7. Ženská postava v literatúre – B. Slančíková Timrava, J. G. Tajovský, L. N. Tolstoj a iné

Zadanie: zaraď Janka Jesenského do lit obdobia, predstav jeho tvorbu, porovnaj postavu pani Rafikovej s ľubovoľnou ženskou hrdinkou slovenskej literatúry, uveď ich spoločné a rozdielne rysy, zhodnot' či by sa tieto postavy mohli medzi sebou vymeniť a keby sa vymenili, narušilo by to ich dejové línie? Vyber si 2 hrdinky svetovej lit (Anna Karenina, Jana Eyrová, Anna zo Zeleného domu, Lolita, Esmeralda, Júlia Capuletová, Antigona) a popíš zobrazenie ich ženských charakterových vlastností v dielach v kontexte obdobia v ktorom dielo vzniklo, poukáž ako dané obdobie poznačilo zobrazenie ženy

JANKO JESENSKÝ - próza (realizmus) aj poézia (sk lit moderna)

PANI RAFIKOVÁ - záležalo jej na vlastnej povesti viac ako na čomkoľvek inom

EVA (z diela Živý bič) - pre pomoc Adamovi obetovala svoju česť

ANTIGONA - ctíla rodinu a zákony bohov, vzoprela sa Kreónovi, zabila sa miesto pohrebu za živa

MATKA - Július Barč-Ivan - zabije sa pre udobrenie svojich synov

BAČOVA ŽENA - Ivan Stodola - zabije sa, lebo ju chcú pripraviť o deti

ANNA KARENINA - odsúdená spoločnosťou, vyberie si smrť, miluje svoje deti

ŽENSKÉ AUTORKY - Timrava, Podjavorinská, Rowlingová,

Veronica Roth, Astrid Lindgrenová, Margita Figuli, Agatha Christie,

Lucy Maud Montgomery (Anna zo zeleného domu)

8. Téma I. svetovej vojny v literatúre – E. Hemingway, E. M.

Remarque, M. Urban, R. Rolland

Zadanie: charakterizuj zobrazenie 1.sv. vojny v próze, predstav pojem stratené generácie, ktorí autori k nej patrili a prečo, uveď ich najznámejšie diela, vykresli zobrazenie vojny v diele Živý bič, kto je hl postavou diela a prečo, aký je tu postoj voči vojne, vysvetli slovné spojenie stratené ruky, predstav symboliku diela Starec a more, charakterizuj Santiaga, v diele vyhl'adaj prvky ktoré odkazujú na vojnu, v diele Peter a Lucia vykresli zobrazenie ich lásky na pozadí vojnového konfliktu, ovplyvnila vojna ich vzťah? Svoje tvrdenie zdôvodni

prečo zarezonovala - prvý veľký konflikt, ovplyvnila život každého (či už vojaka alebo nie), veľké straty na životoch, zničené obydlia, mestá

stratená generácia - zároveň mnoho mŕtvych vojakov a preživší stratili ideály a vôľu do života, čo sa autorov týka boli poznačení vojnou a nemali úplne náladu tvoriť, písali iba o vojne

E. HEMINGWAY (patrí do stratenej generácie) - Starec a more

nie všetci to vidia ako alegóriu

starec - štáty vo vojne; ryba - ideály, ciele vojny a zároveň ľud;

žraloky - krutá reality vojny

starec 2 dni lovil rybu, no nakoniec kvôli žralokom vylovil iba jej kostru

Santiago - vytrvalý, priateľský, poznačený životom na mori

E. M. REMARQUE - Na západe nič nové - expresionizmus

smrť hlavného hrdinu - symbolizuje zbytočné úmrtia vojny - že za vojny životy vojakov moc neznamenali

nevedel si predstaviť zaradenie späť do života (stratená generácia)

realistické zobrazenie vojny bez filtrovania

M. URBAN - Živý bič

Živý bič - metaforou na vojnu, na konci diela môže byť aj na dedinu

2 časti - Adam Hlavaj a Stratené ruky (nemal kto pracovať)
dopad vojny na bežné obyvateľstvo

kolektívny hrdina - celá dedina - najprv pokojná, potom sa vzbúrila, keď im zobrali zvon (náboženstvo)

Ilčíčka - matka vojaka, burcuje dedina, hlava ich povstania, expresívna postava, pomáha Eve po tom, čo ju všetci odsúdia, po Evinej smrti sa jej stará o syna, umrie pri vzbure (je prebodnutá)

Adam - podľa mňa hlavná postava - bol odvolaný na vojnu, vrátil sa späť smelší (*ťažko sa charakterizuje, Ilčíčka bude možno predsalen ľahšia*)

Eva - bezradná, utopí sa

R. ROLLAND - Peter a Lucia

dielo vyjadruje autorov nesúhlas s utrpením, ponúka lásku ako riešenie

symbolika úmrtia v kostole - "posvätné miesto", azyl,
zdôraznenie závažnosti situácie

P. O. HVIEZDOSLAV - Krvavé sonety

odsudzujú vojnu, v posledných veršoch túžba po mieri

9. Téma lásky v literatúre – A. Sládkovič, J. Kollár, J. Smrek a iné

ZADANIE: predstav chápanie lásky v rozličných etapách vývinu slovenskej poézie, uveď v akej podobe autori lásku zobrazujú a dokumentuj ich na príkladoch, zameraj sa na predstaviteľov katolíckej moderny a vysvetli podobu lásky v ich textoch, ktorí autori spájali lásku k žene s láskou k vlasti, ktorí si chceli medzi nimi vybrať a ktorí svoju lásku, uveď kulturne a historické súvislosti týchto rozhodnutí, charakterizuj a porovnaj zobrazenie ženy v nasledujúcich dielach – Marína, Hájnikova žena, urč rýmovú schému a druhy veršov v ukážkach, vysvetli a pomenuj figúry v textoch

!vedieť' spoznať' a zaradiť' diela, autorov a obdobia!

téma lásky - vždy prítomná (najprv láska k Bohu) - v renesancii už aj tradičná láska

KLASICIZMUS - Ján Kollár - Slávy dcéra

láska k Míne (Friderika Schmidtová)

delí svoju lásku medzi Mínu a vlasť

ROMANTIZMUS - Štúr - Rozžehnaní

báseň venovaná Márii Pospíšilovej

vzdáva sa lásky k žene pre lásku k vlasti - obeta

poukazuje na nezlúčiteľnosť lásky k žene s láskou k vlasti

ROMANTIZMUS - Andrej Sládkovič - Marína

láska k Maríne - Márii Pišlovej

nenaplnená láska - Marína bola vydatá za iného

abstraktné zorazenie ženy - nazýva ju anjelom, snom - tvrdí,

že jej krása je nepopísateľná

spája lásku k vlasti a k žene (jedno v druhom objímať) -

prelína opis Maríny s opismi prírody, vlasti

10 veršové strofy (bezhlavý sonet)

2 časti - šťastie a oslava Maríninej krásy, smútok nad

nenaplnenou láskou

REALIZMUS - Hviezdoslav - Hájnikova žena

žena vykreslená ako reálna postava (nie abstraktne)
začiatok - pozdrav prírode - "Pozravujem vás, lesy, hory, z tej duše pozdravujem vás" (rámcovanie - podobný motív aj na konci)
dej - starý hájnik zomrie, jeho syn sa uchádza o miesto, syn (Mišo) si nájde ženu (Hanku - z bohatej rodiny), k nim do chalupy prichádza šľachtic Artuš, jedného dňa príde zasa za Hankou - obťažuje ju - tá ho zabije, Miško sa prizná k vražde aby ju ochránil, v deň súdu príbehne pomätená Hanka a prizná sa - oboch oslobodia, narodí sa im syn a sú zase šťastní

ukážka dvoch rozdielnych svetov

autor častokrát preruší dej úvahami

VITALIZMUS (medzivojnová literatúra) - Ján Smrek - Dievča v rozkvet

erotické, živelné vnímanie lásky

DOLORIZMUS - Lukáč - Milujeme, nenávidíme

ironizuje sľub vernosti, negatívne vnímanie, smútok, bolesť, dravý pocit

KATOLÍCKA MODERNA

vnímanie ženy ako zdroj inšpirácie, prototyp ženy - Panna Mária

reflexívna lyrika - hľadanie cesty k Bohu

VÁLEK A RÚFUS - Rúfus pesimistickejší, Válek často píše o rozchode, viac sa vyhrávajú s tvorbou (zaujímavejšie), Válek - Jablko, Dotyky, Rúfus - ľudová tematika, Modlitbičky

TRÓPY A FIGÚRY - metafory a opakovania

10. Svetová dráma v období humanizmu a renesancie a klasicizmu – W. Shakespeare, Molière

RENASANCIA - z fr. znovuzrodenie, obnovenie

- tvorivý návrat k antike
- racionálne vnímanie sveta
- pokrok vo vynálezoch (kníhtlač, da Vinci)
- radosti pozemského života, odklon od Boha
- individualizmus (opačne ako v stredoveku), do popredia človek a jeho pocity

- ŽÁNRE - epos, satira, lyrická pieseň, epigram, komédia, tragédia
- DIELA - Don Quijote (Miguel Cervantes Saavedra), Decameron (Boccaccio), Sonety pre Lauru (Francesco Petrarca), Shakespearove diela (neskoršia renesancia)

ALŽBETÍNSKE DIVADLO - na počtu kráľovnej Alžbety - kruhové javisko, okolo neho jama pre chudobných a bohatí v prístreškoch/na tribúnach naokolo, šľachta a kráľ na javisku - predstaviteľ Shakespeare, čerpalo z antiky (amfiteáter), kráľovské (v centre) a mestské (za hradbami) divadlo

SHAKESPEARE - dramatik, dramaturg, herec (nie dobrý)

SHAKESPEAROVSKÁ DRÁMA - ľúbostný motív, znaky antickej drámy (vnútorná kompozícia, trojjednota), vyššie postavy verše, nižšie nižší jazyk, ženské postavy ovplyvňovali dej (silné postavy s túžbou mať osud vo vlastných rukách), blankverse (veršový systém), ešte stále nie herečky (v Anglicku), porušenie trojjednoty času, deja, miesta, hrdinovia - silní strojci vlastného osudu, nevzdávajú sa ideálov, veršovaný jazyk sa strieda s prózou

HAMLET - Shakespeare

- dej - Hamletovi sa zjaví duch otca, prezradí, že ho zabil Hamletov strýko (terajší kráľ) a chce pomstu; Hamlet s miestnymi hercami zinscenuje kráľovu vraždu a Claudius (strýko) to nezvládne a odíde; Hamlet všetko prezradí svojej matke, za gobelínom načúva Polónius, Hamlet ho v presvedčení, že to je Claudius prebodne; Claudius sa Hamleta zľakne a pošle ho do Anglicka (chce jeho smrť), no ten sa po napadnutí pirátmi vráti späť do Dánska; medzičasom sa utopila Ofélia (dcéra Polónia a Hamletov objekt túžby); Claudius nahucká Polóniovho syna na súboj s Hamletom a otrávi nôž aj pohár; napokon umrie Hamlet, jeho súper, matka a aj Claudius
- Hamlet - dánsky princ, matka sa po smrti muža oženila s Hamletovým strýkom - zjaví sa mu duch otca a chce pomstu, Hamlet nevie, čo urobiť - je odvážny, čestný, plný rozporov, miluje Oféliu no lásku neprejavuje

- Polónius - kráľovský radca, otec Ofélie a Laerta, ktorý vyzval Hamleta na súboj - vypočítavý, verný kráľovskej korune
- KLASICIZMUS - Francúzsko, návrat k antike (až napodobovanie), trojjednota času deja miesta, dlhé monológy, myslím, teda som (do popredia rozum pred emócie), objektívnosť, základný konflikt - láska k žene a vlasti (Slávy dcéra (Ján Kollár))
- delenie na vyššiu a nižšiu literatúru

- ŽÁNRE

- nižšia - mohli byť aj postavy z nižších vrstiev - satira, bájka, komédia
- vyššia - pre vyššiu vrstvu - óda, epos, tragédia

LAKOMEC - Molière

- neveršovaná komédia
- Lakomec - charakterová postava
- dej - zaujímajú ho iba peniaze, chce vydať deti s bohatými, sám sa chce oženiť so ženou, o ktorú má syn záujem, pohádajú sa, vysvitne, že milovaní jeho detí su stratenými deťmi muža, za ktorého chcel vydať dcéru a svatby povolí (baštrng to má v 5 min videu pekne)
- Harpagon - lakomý, zaťažený na peniaze, nezáležalo mu na šťastí jeho detí, podozrievavý, chamtivý

11. Obraz romantického hrdinu, znaky romantizmu – u S. Chalupku, J. Botta, A. Sládkoviča a J. Kráľa

Zadanie: charakterizuj osobnosť a dielo S.Chalupku, Janka Kráľa a A. Sládkoviča a ich vzťah ku generácii slovenských romantikov, vykresli špecifiká ich tvorby a pomocou ukážok analyzuj najznámejšie diela, urči druh rýmu v texte Mor ho, nájdi zvukomalbu, epitetá, zdobeniny, metaforu a synekdochu, urči veršový systém ktorý vytvára rytmus básne, nájdi polveršovú prestávku, vo forme osnovy spracuj dej diela Detvan, vysvetli význam štvorveršia ktoré sa nachádzajú v diele Smrť Jánošíkova, charakterizuj romantického hrdinu a uveď, s čím súviselo jeho nepochopenie spoločnosťou

ROMANTIZMUS - štúrovci, prvá polovica 19. storočia

SLOVENSKÁ ROMANTICKÁ LITERATÚRA

inšpirovaná ľudovou slovesnosťou - sylabický veršový systém
národný charakter literatúry

prevažuje poézia

ROMANTICKÝ HRDINA - idealizovaný

S. CHALUPKA - Mor ho!

verí v schopnosti ľudu

J. KRÁĽ - Divný Janko a zakliata panna vo Váhu, Duma bratislavská

nepochopený spoločnosťou, s ideálmi, láska k žene/vlasti
právnik

Duma bratislavská - reakcia na Štúrovo odvolanie z pozície námestníka, napáčilo sa mu, že na Štúrovej strane bolo málo ľudí, on sám lýceum opustil

Divný Janko... - balada - odvaha vzbúriť sa proti zaužívanému, na konci umiera

Divný Janko symbolom spasiteľa národa (panny)
celkovo smutný z neaktívnosti Slovákov

MOR HO! - Samo Chalupka - hrdina - kolektívny, idealizovaný, postavený do kontrastu s cárom, snaha o pozdvihnutie mienky, historicky nepresné, odvaha dať život za vlasť ("voľ nebyť ako byť otrokom")

DETVAN - Andrej Sládkovič - idealizovaný, symboly Jánošíka (valaška, opasok, klobúk, vrkoče)

titanizmus - veľké činy, vzdor svetu, z gréckej mytológie

SMRŤ JÁNOŠÍKOVA - Ján Botto - posledné dni života Jánošíka (zobrazuje náladu Bottovej generácie po neúspešnej revolúcii) - na konci sa po smrti svadbou s kráľovnou víl snaží metaforicky opísať nádej na budúce spasenie/záchranu nášho národa - autoštylizácia

12. Symbolizmus ako východisko lyrickej/čistej poézie u I.

Kraska, J. Smreka, E. B. Lukáča

SYMBOLIZMUS

symbol - nepriame pomenovanie

súčasť literárnej moderny, prelom 19. a 20. stor., Francúzsko

znaky:

- subjektívizácia, individualizmus
- senzualizmus - zapájanie zmyslov
- synestézia - netradičné prepojenie veršov
- obraznosť, zmyslovosť - symboly
- čistá poézia

- melancholické vyznenie básní
- náznakovosť, mnohovýznamovosť
- motívy
  - zachytávanie pesimistických nálad doby
  - odvrátenie od reality k fantázii
  - sny, predstavy, mýty
- formálne znaky
  - knižné slová
  - začiatky voľného veršu (inak sylabotonický)

VYSOKÁ ZVUKOVÁ FREKVENCIA - s, z, p

IVAN KRASKO

venoval sa maďarizácii, pasivite mladej generácie, prežíval osobný smútok - reflektoval ho do básní

pasivita slovenského národu proti utláčaniu - nox et solitudo

JÁN SMREK - prelom 19./20. storočia

viacero pseudonymov

vitalizmus - oslava života

dielo Básnik a žena - oslava ženskej krásy - lyricko-epická skladba

Maľovaná abeceda

Dievča v rozkvet

EMIL BOLESLAV LUKÁČ - kňaz (evanjelický)

dolorizmus, neosymbolizmus

temné, hlboké úvahy

pesimizmus, smútok a bolesť

neosymbolizmus - negatívne zobrazenie lásky

---

13. Tragická dráma, vznik drámy – Sofokles, I. Stodola, J. Barč-Ivan, I. Bukovčan

Zadanie: povedz v akom období vznikala dráma, vymenuj Aristotelove jednoty, rozdeľ drámu na žánre, charakterizuj tragédiu, poukáž na tragédiu v slovenskej literatúre, uveď z čoho vyplývala tragickosť jednotlivých diel, porovnaj osobnosti hlavných protagonistiek v dielach Antigona, Bačova žena a Matka, čo majú spoločné a čím sa líšia, ako súvisí postava konkrétnej ženy s kontextom doby, vymenuj časti antickej tragédie, úloha zboru v texte, v čom je dráma Kým kohút nezaspieva iná ako vyššie uvedené tragédie, obdobie, z čoho vyplýva konflikt, predstav postavy, vyber si postavu a charakterizuj ju, vži sa do jej úlohy a povedz či súhlasíš s jej správaním

VZNIK drámy - staroveké Grécko (oslavy Boha Dionýza), v amfiteátroch

trojjednota (Aristoteles - dielo Poetika) času (24 h), deja (jedna hlavná dejová línia) a miesta (jedno miesto)

najprv jedna postava, neskôr 2 a Sofokles zaviedol tretiu postavu (iba muži)

VÝZOR - oblečené tuniky, masky, topánky s vysokým opätkom (koturny?)

ZBOR - posúval dej, spieval piesne komentujúce dianie kým herci oddychovali, diskutoval s postavami

žánre - komédia (nižší) a tragédia (vyšší)

TRAGÉDIA - vyšší žánr - hlavná postava šľachta alebo kráľovská rodina, vyšší jazyk, tragický koniec - prežitie katarzie, posledný bod vnútornej kompozície je katastrofa - napr. Matka, Antígona, Bačova žena

KOMÉDIA - nižší žánr - postavy z nižšej vrstvy, aj jazyk nižší/horší

Antígona - Sofokles - chcela pochovať brata so ct'ou, kvôli rodine išla proti kráľovi (ukážka bude keď si Kreón uvedomí - OBRAT)

Matka - Július Barč-Ivan - sila materinskej lásky - návrat syna z Ameriky, konflikt dvoch bratov

Bačova žena - Ivan Stodola -

- dej: Evin muž Ondrej odchádza do Ameriky zarobiť peniaze, príde správa že umrel, ona sa vydá za Miša a spoločne vychovávajú spoločné aj Ondrejove dieťa, Ondrej sa vráti a chce ženu späť, tá už ale má Miša; napokon sa všetci pohádajú, obaja muži chcú svoje dieťa, Eva je zúfalá a prebodne sa

Kým kohút nezaspieva - Ivan Bukovčan - zachovaná trojjednota, postavy: tulák, holič, študentský pár, pôrodná sestra, prostitútka, učiteľ... (10) - celá vzorka spoločnosti (prekvapivo sa prostitútka ukázala ako lepší charakter ako niektorí z vyšších vrstiev), modernejšie dielo, s prvkami existencializmu

VÝZNAM KOHÚTA V NÁZVE - jeden deň, kým sa niekto nepreriekne, odkaz na Bibliu (<https://www.christianitas.sk/comunas-uci-judasova-zrada-a-pad/>, <https://kym-kohut->

nezaspieva.webnode.cz/nabozensky-motiv-diela/ - Judáš sa po zrade Ježiša išiel obesit' (aj Uhrík vybehol na istú smrť hoci nemusel), "Skôr ako kohút zaspieva, trikrát ma zradíš" - povedal Ježiš Petrovi a ten tak napokon urobil)

14. Téma 2. svetovej vojny v literatúre – J. Heller, K. Čapek, Denník A. Frankovej, A. Bednár

Denník Anny Frankovej - priamy rozprávač, subjektívnosť

dej - Anna s rodinou boli označení hviezdami a museli sa ukryť, odišli do úkrytu, obmedzený kontakt so svetom, Anna píše denník a opisuje jej život v skrýši, časom k nim príde iná rodina a zubár, kamoš Peter, Anna zrazu prestane písať (odvedení do koncentračných táborov)

Kolíska - Alfonz Bednár - retrospektíva, rámcovanie procesom z rádia, medzivojnové obdobie (spoznala Majerského), vojna a procesy

charakteristika Zity, Majerského a Miša - Zita (rozcítená, odvážna, rozpoltená (voči zachovaniu manžela), milujúca matka), Majerský (nie je jasné či zlá alebo dobrá postava - odláka vojakov od Zity streľbou ale kedysi ju oklamal), Mišo (dobrý muž no krivo svedčí voči Majerskému, možno bol donútený?)

význam KOLÍSKY - kvôli nej vojaci prišli do domu - pripomínala zvuk dynama v mlyne toho hlavného dôstojníka, kolísajúci charakter postáv (Majerský aj Mišo), kolísanie/nerozhodnosť (u Zity - či je na strane Majerského alebo muža)

Válka s mloky - Karel Čapek - alegória na druhú svetovú vojnu pomocou mlokov, antiutopistické dielo (nacizmus/fašizmus, zlá vízia sveta)

Kým kohút nezaspieva - Ivan Bukovčan

Ako chutí moc - Mňačko

Hlava 22 - Heller - neustále sa zvyšovali počty náletov, po ktorých odrobení si mohol ísť domov (ambiciózny veliteľ), všetko sa zvaľovalo na Hlavu 22 (podobne ako v diele 1984 od Orwella bol Veľký brat)

HLAVNÁ POSTAVA - dal by sa nazvať antihrdinom - nemá bežné vlastnosti hrdinu, chce sa z vojny čo najskôr dostať preč, na konci diela ujde - odporuje americkým predstavám hrdého vojaka
prečo práve HLAVA 22 - paragraf dovolujúci uliati sa zo služby na základe mentálnej poruchy, no akonáhle oznámiš, že takú poruchu máš, ráta sa to, že si si jej vedomý, a teda si zdravý - paradox autor pracuje s iróniou/sarkazmom

15. Veľká svetová epika - znaky realizmu, realistický hrdina - F.M. Dostojevskij, L. N. Tolstoj, H. de Balzac

REALIZMUS, REALISTICKÝ HRDINA

hovorovejšia slovná zásoba (najmä v naturalizme)

na Slovensku - zväčša nižšie postavený - Kukučín

(Neprebudený, Keď báčik z Chochoľova umrie) a Tajovský (Maco Mlieč, Mamka Pôstková)

vo svete - zo všetkých vrstiev - Dostojevskij (Zločin a trest), Tolstoj (Anna Karenina) a Honore de Balzac (Otec Goriot)

OTEC GORIOT - Honoré de Balzac

charakterizuj - obetavý, skromný

vzťah k dcéram - miloval ich nadovšetko, dával im aj posledné peniaze

dcéry po smrti - jedna chcela prísť a nestihla ho živého, druhá poslala na pohreb prázdny kočiar pre zachovanie mena

Rastignac - študent, chudobný, stretli sa v penzióne, chcel sa dostať do vyššej vrstvy, milenec jednej z dcér, spriatelenie s Goriotom, spolu s medikom pri ňom stojí až do konca, pochováva ho a začína odsudzovať morálne hodnoty vyšších vrstiev

penzión - symbol materialneho klesania (bez výťahu - čím vyššie, tým horšie)

ANNA KARENINA - Tolstoj

prototyp ženy v Rusku - vydatá za bohatého muža bez lásky, milenci a mužove milenky

vzbura - odmietla žiť v klamstve a pokrytctve, za milenca (Vronského) sa nehanbila, mala s ním dieťa, chcela rozvod, utiekla s Vronským a dieťaťom do Talianska, spoločnosť ju odsudzovala

samovražda - manžel jej nedovoľoval navštevovať dieťa, podozrievala Vronského z nevery - skočila pod vlak

vzťah Anny a manžela - rešpektujú sa, no nie je to láska, chladný

ZLOČIN A TREST - Dostojevskij

psychologický román

vražedný motív Raskolnikova - bez úžerničky by bol svet krajší, vražda popisovaná neutrálne bez expresívnosti

Raskolnikov (význam mena) - postava prežíva silný vnútorný rozkol (priznať sa/nepripraviť sa, bolo to správne/nesprávne), nomen omen

2 teórie diela - zabil princíp a nie osobu (delí ľudí na dobrých a zlých), zákon neplatí pre všetkých rovnako (2 skupiny ľudí)

Soňa Marmeládová - na konci diela ho presvedčí k priznaniu, ide s ním na trest na Sibír

16. Veľká epická próza – znaky románu, druhy románu – Don Quichote, A. S. Puškin, V. Hugo, D. J. Salinger

ROMÁN - rozvitý dej, viacero dejových línií, postavy sa vyvíjajú, mnoho postáv, veľký rozsah

DRUHY ROMÁNU - podľa

času (historický, súčasný, utopistický), psychologický, dievčenský, detektívny, rytiersky, romantický

DON QUIJOTE DE LA MANCHA - Miguel Cervantes Saavedra

- renesancia, začiatkom 17. storočia, Španielsko
- paródia na rytierske romány
- boj s veternými mlynmi
- pomätený, v dobrej viere chcel pomáhať, no každý ho iba vysmial

KAPITÁNOVA DCÉRA - Puškin

- romantizmus
- Peter a Mária, Pugačov, cárovna

CHRÁM MATKY BOŽEJ V PARÍŽI - Victor Hugo

- romantizmus - romantický hrdina, dobro vs. zlo, ľúbostné motívy, historické témy, konflikt sna a reality

- Quasimodo - zvonár, Esmeralda, Frollo - vychoval ho, miluje Esmeraldu
- pohľad z vtácej perspektívy - opis pohľadu z hora - aby sa to jednoduchšie predstavovalo
- Frollo nahovorí Quasimoda na únos Esmeraldy, ten je za to odsúdený na pranier; Esmeralda miluje iného, Frollo ich spolu nájde a prebodne ho, odsúdia za to Esmeraldu, Quasimodo ju zachráni a ukryje; Frollo ju nájde a označí za bosorku, je popravená; Frollo sa škodoradostne smeje na jej poprave, Quasimodo ho zhodí z hradieb chrámu; nájde sa kostra muža s doničenou chrbticou objímajúcou kosť ženy, muž umrel dobrovoľne
- mnoho opisov, kontrasty (v postave Quasimoda - vonkajšok vs. vnútrašok)

KTO CHYTÁ V ŽITE - J. D. Salinger (sám mal skúsenosť s vojnou)

- Holden (študent - rebel (vyhodený zo školy, alkohol, prostitúcia, snaha o útek - nepoznal svoje miesto v spoločnosti)), Phoebe (sestra), starší brat (bojoval v 2. vojne, prišiel o ideály, spisovateľ filmov v Hollywoode), mladší brat (zomrel na leukémiu)
- čím sa Holdenova rebélia odlišuje od dnešnej

17. Humor v slovenskej dráme, znaky drámy - J. Chalupka, J. Palárik, J. Satinský, M. Lasica a S. Štepka

Zadanie: Charakterizuj drámu, predstav podoby humoru v Slovenskej dráme, zameraj sa na autorov a ich diela. Predstav Tajovského a charakterizuj jednu z jeho veselohier. Postav do protikladu Jánošíka od Stanislava Štepku a Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch od Jána Palárika. Ako je v týchto dielach zobrazená národná tematika, z čoho vyplýva rozdielne zobrazenie. V texte od Palárika vyhládaj národné prvky, nárečové slová a vysvetli scénické poznámky. Charakterizuj postavy diela Kocúrko, uveď podľa čoho autor vytvára názvy postáv a vysvetli autorov zámer presúvania postáv z diela do diela.

DRÁMA - literárny druh, dej pred očami divákov, herci reprezentujú postavy, monológy/dialógy, staroveké Grécko, žánre - tragédia, komédia, činohra, veselohra, fraška, groteska
humor (vtipné), irónia (s obráteným významom), sarkazmus (výsmešné), gag (situačný humor, vtipná scéna s pointou), kabaret (predstavenie z gagov s kultúrnymi vložkami (tanec, spev))

LASICA A SATINSKÝ - postmoderna - nonsens, paradox, hra so slovami, hrali intelektuála a jednoduchého človeka, kritizovali (totalitný) režim, hľadali absurditu v realite, hyperbolizovali ľudské slabosti, paródia

Hamlet - alúzie, slovné hračky, irónia, paródia

Soiree - rozhovor Lasicu a Satinského - o tvárach a tvárení a pretvarovaní, o rodine a detstve, o zamestnaní (inšpektor a "výsluch"), ich verzia Hamleta

ŠTEPKA - postmoderna - Radošinské naivné divadlo - paródia (na Jánošíka), využíva palimpsest (stavanie starého textu do nových kontextov, "prerábka") a pastiš (napodobenie iného autora)

Jánošík - paródia na národného hrdinu, palimpsest, alúzie (citáty z mnohých iných diel), kritika falošných mýtov, asociácie (dane, desátky, dolnýci, esá), výsmech socialistického spôsobu života - neočakávaná pointa - Jánošík aj Uhorčík sú pacienti psychiatrickej liečebne, ktorí ušli

KOCÚRKOVO - Ján Chalúpka - postavy (Sloboda (nový učiteľ, správny, hrdý Slovák), Tesnošil a pán z chudobníc (hanbia sa za svoj pôvod, autor ich kritizuje))

frazeologizmus - synonymum pre chaos

národná tematika - učiteľ Sloboda a slovenčina oslavovaná, pán z Chudobíc a Tesnošil pod vplyvom maďarizácie zosmiešňovaní

ZMIERENIE ALEBO DOBRODRUŽSTVO PRI OBŽINKOCH -

Palárik - dvojité záměna, situačný humor, maďarčina, slovenčina aj nemčina - humor pri komolení slov, aj poučenia z diela

obžinky - slávnosti po zbere úrody

KONTRAST JÁNOŠÍK A ZMIERENIE - vykreslenie národnej tematiky - PALÁRIK - oslava slovenskej kultúry, poukázanie na problémy maďarizácie, vážnejšie spracovanie, dvojité záměna, symbolika učiteľa ako nositeľa národných ideí, zmierenie medzi Slovákmi a Maďarmi, ŠTEPKA - parodizovanie, uštipačný humor, výsmech Slovákov a Jánošíka (pacient)

18. Naturizmus a lyrizácia prózy – D. Chrobák, Margita Figuli

AVANTGARDA V PRÓZE (spolu s expresionizmom)

ZNAKY - prepojenie na prírodu, ľudovú kultúru, prvky rozprávky, lyrizácia prózy (básnické umelecké prostriedky, striedanie dĺžky viet, opismi sa rozbíja dej, zapájanie zmyslov

TYPY POSTÁV -

DRAK SA VRACIA - DOBROSLAV CHROBÁK

TRI GAŠTANOVÉ KONE - MARGITA FIGULI

porovnanie týchto diel - hlavná postava (Drak neoblúbený, **chlapec** oblúbený), v oboch dielach ľubostný trojuholník (Drak (Martin Lepiš), Eva, Šimon a v druhom Peter, Magdaléna, Jano Zápotočný)

ROZPRÁVKOVÉ MOTÍVY - magické čísla (3), dobro proti zlu, láska zvíťazí

REALISTICKÉ MOTÍVY - zobrazenie obyčajného dedinského života

BIBLICKÉ MOTÍVY - Peter (pokorný, rešpektoval Nezabiješ...)

!iné ako naturalizmus! - ten bol druhom realizmu využívaným aj v expresionizme - išlo o zobrazenie vecí bez akéhokoľvek prikrášlenia

jedna ukážka nebude patriť - nejaký chlapček so zničenými nohami

19. Expresionizmus – M. Urban, G. Vámoš, J. C. Hronský, I. Stodola, J. B. Ivan, E. M. Remarque

literatúra prvej polovice 20. stor., prejavila sa najmä v epike

AVANTGARDA V PRÓZE (spolu s naturizmom)

znaky:

- lyrizácia prózy - pocity postáv sú prednejšie ako samotný dej
  - menej dialógov
  - podrobné, zdĺhavé opisy - často nepekných vecí (podobne ako v naturizme)
  - časté vnútorné monológy postáv
- subjektívnosť diel
  - ich forma - priamy rozprávač - využitie 1. osoby
- expresívne syntaktické konštrukcie (výpustka, nedokončená výpoveď...)
- rôzna modalita viet
- diela častokrát pesimistické - negatívny pohľad na realitu, najmä negatívne pocity hlavných postáv - smútok, hnev...

- kontrast medzi snom a realitou (podobné romantizmu) - kontrast (kompozičný postup)
- snaha o realistický pohľad na život (naturalizmus, realizmus) - bez prikrášlenia

témy - vojna, hraničné situácie

diela:

GEJZA VÁMOŠ - EDITINO OČKO

- *expozícia* - zoznámenie s postavami, predstavenie rozprávačovho negatívneho postoju voči sestre
- *kolízia* - rozprávač začína budovať pozitívny vzťah voči Edite, plánuje ju zobrať so sebou a ísť žiť do Afriky
- *kríza* - Edita príde o oko, kamarátka jej ho vypichne perom
- *peripetia* - Edita sa v nemocnici napriek všetkému nemá úplne zle, nebude vidieť na jedno oko
- *záver* - rozprávač prežíva Editin úraz viac ako samotná Edita, sen o Afrike má neistú budúcnosť

rozprávač - priamy - Editin brat

epika, novela - nečakaný/prekvapivý koniec - rozprávač sa trápi viac ako samotná Edita

slovenská dedina

Edita a rozprávač majú ešte jednu sestru

znaky expresionizmu:

- prežívanie postáv nad dejom - časté vnútorné monológy rozprávača
- používanie citovo zafarbených slov - očko - vyjadruje vzťah rozprávača k sestre a zároveň popisuje smutnú udalosť
- kontrast - medzi rozprávačom a Editou (povaha), medzi Editou a sestrou (Editine praktické zručnosti, teoreticky zameraná sestra)
- pesimistická nálada v diele
- zdĺhavé a podrobné opisy - nepekných vecí (napr. Editinho očka)
- riešenie zložitých otázok života a smrti - zamýšľanie sa nad životom

- autobiografické prvky - autorovo filozofické a medicínske vzdelanie

MILO URBAN - ŽIVÝ BIČ

- *expozícia* - Adamov odchod na vojnu a zároveň aj návrat jedného vojaka z nej - zmrzačeného
- *kolízia* - Eva sa pokúša Adama z vojny vykúpiť, notár ju však znásilní
- *kríza* - Adam dezertuje a vráti sa domov, Eva však stihla spáchať samovraždu
- *peripetia* - dedinčania sa stavajú pánom na odpor, vyhávajú ich z dediny (na čele ďalšia z významných postáv - matka, ktorej syna tiež odvedli na vojnu)
- *záver* - notár si uvedomí svoj čin a stáva sa troskou, Adamov vnútorný hnev a smútok vyvrcholí podpálením krčmy, čo mu poskytne pocit uspokojenia

epika, román - dlhší dej - dokonca dve časti, rozvitejšie postavy, viacej dejových línií

1. svetová vojna na slovenskej dedine (Ráztoky)

znaky expresionizmu:

- mnoho dlhých opisov búrajúcich dej
- hrdinovia konajúci na základe pudov, vášní - aj Adam aj dedina ako kolektívny hrdina
- kontrast sen/realita - pokojný život/vojna
- dôraz na prežívanie a pocity postáv

postava Ilčíčky - burcovateľka, expresívna postava

IVAN STODOLA - BAČOVA ŽENA

JÚLIUS BARČ IVAN - MATKA

JOZEF CÍGER HRONSKÝ - JOZEF MAK

ERIK MARIE REMARQUE - NA ZÁPADE NIČ NOVÉ

20. Avantgardné prúdy v poézii – futurizmus, kubofuturizmus, kat. moderna, dadaizmus, nadrealizmus, poetizmus

najmä vo Francúzsku, začiatok 20. storočia

AVANTGARDA - z fr. predvoj, odmietanie tradičného, podpora pokroku v umení, združovanie do skupín - manifesty

SMERY

futurizmus - Majakovskij - Taliansko, budúcnosť, rýchlosť, tempo, pohyb, pokrok, zvukomaľba, asociácie, prvé básne obrazy, manifesty

dadaizmus - Tzara - nezmyselnosť slova, hra so slovom, mechanické písanie, vizuálne básne

poetizmus - Nezval, Seifert - voľné asociatívne písanie, obrazotvornosť, fantázia, bez spoločenského kontextu, radosť z každodenných vecí

kubofuturizmus - Apollinaire - kaligram, pásmo, polytematické básne, voľné asociácie, zapájanie zmyslov, princíp koláže

surrealizmus, nadrealizmus - Breton, Fábry - asociatívnosť bez kontroly rozumu, sloboda slova, odstránenie hranice medzi realizou a snom/fantáziou

katolícka moderna - Dilong - kresťanské a duchovné tematiky

konštruktivizmus - kubofuturizmus v Rusku

VOL'NÝ VERŠ - bez pravidiel, nemusí sa rýmovať, rôzne dĺžky veršov, strof...

PÁSMO - dlhé, automatické písanie - striedanie miesta, času, tém, voľný verš - Apollinaire

KALIGRAM - báseň v obraze

Cirkus - OOO (poznámke nerozumiem, isto pochopím na maturite)

21. Epická poézia – balada v tvorbe J. Bottu, J. Kráľa, E. A.

Poea, K. J. Erbena

Zadanie: Charakterizuj baladu a urči jej znaky. Rozlíš ľudovú a autorskú baladu. Vysvetli aká je to Villonska balada, predstav F.Villoina. Porovnaj baladu a rozprávku, povedz čo ich spája a čo ich rozlišuje, svoje tvrdenie zdôvodni na ľubovoľnom texte balady a rozprávky. Porovnaj balady Erbena a Edgara Allena Poea. Z akých motívov vychádza Erben a aké postavy používa. Na čom je založené napätie v baladách E.A.Poea. Charakterizuj dielo Havran, vysvetli symboliku v balade a popíš pocity lyrického subjektu.

BALADA - smutný dej, tragický koniec, výskyt nadprirodzených bytostí (podobne ako v rozprávke), gradácia deja

((((FRANCOIS VILLON - Villonská balada - 4 strofy, na konci každej verš/refrén, prvé tri strofy dlhšie, posledná tak polovica z nich, výsmech, satira, stredovek)))

POROVNANIE BALADY A ROZPRÁVKY - obe mýtické bytosti/prekliatia, boj dobra so zlom, v balade tragický koniec a pochmúrny dej, v rozprávke šťastný, číselné symboliky
KAREL JAROMÍR ERBEN - Polednice (keď ma Zuzka skúšala, bola tam z nej ukážka) - "rozprávková"/mýtická postava
aj báseň Vodník

EDGAR ALLAN POE - Havran (havran ako posol smrti, smrť dievčaťa (Lenora?), refrén (nič viac), gradácia, tragický koniec)
navodenie strachu pomocou tajomna cez obraznosť/symboliku
JÁN BOTTO - Žltá ľalia

dej - Adam a Eva, Adam umrie, rok na to sa Eva chce znovu vydať, mŕtvy Adam po ňu v noci prichádza a tá zo strachu umiera, na jej hrobe vyrastie ľalia - stále počuť jej žalostný nárek
rozprávanie starej matky vnukom

JANKO KRÁL' - Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
titanský čin - snaha o záchranie panny, zlyhanie a smrť

22. Svetová literárna moderna – symbolizmus, dekadencia a impresionizmus

prelom 19. a 20. storočia, začiatok vo Francúzsku, najmä lyrika (poézia)

PREKLIATI BÁSNICI - Verlaine, Baudelaire, Rimbaud - pesimizmus, alkohol, drogy, milenky a milenci - netajili sa tým
slovenský - Ivan Krasko

Krasko - Jehovah, Topole, Nox et solitudo

Baudelaire - Kvety zla, Mrcina

útvary literárnej moderny:

- *čistá/abstraktná báseň* - oslobodená od akéhokoľvek spoločenského kontextu, osobný zážitok
- *báseň v próze* - obsah básne zostáva, písané vo vetách
- *reflexívna/úvahová lyrika*
- *deskriptívna lyrika* - opisná lyrika
- *osobná lyrika*
- *spoločenská lyrika*

kompozičné postupy:

- *gradácia*

- *kontrast*
- *paralela*

využívané umelecké prostriedky:

- *ľúbozvučnosť verša* - veršom vonia vánom jednom z mnohých rán
- *synestézia* - prepájanie rôznych zmyslov - netradične
- *symboly* - všeobecné aj autorské
- *knižné slová*

SYMBOLIZMUS - Baudelaire, Krasko, Francúzsko koniec 19. stor

znaky:

- nepriame pomenovanie, náznakovosť, mnohovýznamovosť
- asociácia, asociatívnosť
- individualizácia, subjektívnosť
- únik do sveta snov, fantázie
- pesimizmus, smútok, beznádej zo svojej doby
- začiatky voľného verša
- využívanie zmyslov - ZMYSLOVOSŤ
- synestézia - spájanie rôznych vnemov
- zvukomal'ba
- využívanie symbolov
- uprednostňovanie citov pred angažovanosťou poézie - ČISTÁ POÉZIA
- využívanie knižných slov - biblizmy a prírodné vedy
- najskôr v literatúre, potom iné odvetvia
- sylabotonickej veršový systém

IMPRESIONIZMUS

znaky:

- *impresia* - dojem
- Asociácia, asociatívnosť
- Individualizmus, subjektívnosť
- Únik do sveta snov, predstáv, fantázie
- Uvoľňovanie viazaného verša/začiatky voľného verša
- Obraznosť, zmyslovosť – využitie všetkých zmyslov
- Zachytávanie okamžitých zmyslových dojmov, nálad, neopakovateľnosť okamihu

- Synestézia – spájanie rôznych vnemov
  - Uprednostňovanie vykreslenia citov, vnútorných emócií pred angažovanosťou poézie
  - Hudobnosť verša, ľubozvučnosť verša
  - Definoval sa najskôr v maliarstve až potom literatúre a hudbe
-

23. Svetová dráma 20. storočia – A. Miller, absurdná dráma, epické divadlo

Podotázky: Charakterizuj svetovú drámu 20. Storočia, vykresli znaky epického divadla, uved predstaviteľov a ich diela. Popíš vlastnosti Williho Lomana a jeho synov z diela Smrť obchodného cestujúceho, uved prečo ide o expresionistickú/americkú a psychologickú drámu. Porovnaj epické divadlo a absurdnú drámu, na základe textov zdôrazni absurditu v diele Čakanie na Godota, predstav symboliku textu a charakterizuj protagonistov diela (postavy). Texty: Čakanie na Godota, Smrť obch. cestujúceho

EPICKÉ DIVADLO - Bertolt Brecht - Matka Guráž a jej deti (cez 30ročnú vojnu, zabije jej všetky deti no aj tak ju má rada, lebo vďaka nej zarába)

znaky - epický čas (v divadle tradične historický présent - tváriš sa, že sa to odohráva teraz, no odohralo sa to v minulosti), pribudol rozprávač (komunikuje s divákmi/komentuje dianie), nedelí sa na dejstvá a výstupy, nie katarzia no zamyslenie nad spoločenským kontextom, často vojnové témy, dej sa predom načrtne - nie je cieľom zaujať dejom ale myšlienkami/posolstvom, piesňami sa vyjadrujú názory/postoje, často interaktívne - rozhovor postavy a diváka

ABSURDNÁ DRÁMA - Samuel Beckett - Čakanie na Godota (výrazná cyklickosť, metafora na život - ideme a nevieme kam, striedanie nádeje a beznádeje)

znaky - častá hyperbolizácia, nezmyselné konanie na scéne, opakovanie pohybov (zdôrazňovanie pocitu pohybu v kruhu), grotesky, irónia, tragické sa mení na komické a naopak - cieľom zosmiešňovania nie je vyvolať smiech, ale nastaviť zrkadlo, postavy a prostredie nebývajú konkretizované, nevieme kedy a kde sa dej odohráva, nemá súvislý dej, motiváciu konaní, založené na istej "náhode", dekompozícia drámy, antidialóg (nezmyselné, často nenadväzujúce repliky, nefunkčná komunikácia)

čakanie na Godota postavy - Estragon, Vladimír, Pozzo (pán) a Lucky (otrok), Godot a chlapec (oznamuje, že Godot príde až zajtra)

ARTHUR MILLER - Smrť obchodného cestujúceho - expresionistická dráma

druhá manželka Marilyn Monroe

skúma jednotlivca ako produkt spoločnosti

dej - Willy Loman túži po naplnení amerického sna a snaží sa to vstúpiť aj svojim synom; Happy je predavač v obchode a Biff športovec (kým neprichytí otca s milenkou, čím u neho stratí všetok rešpekt); Willy po prepustení verí, že iba peniaze pomôžu Biffovi v živote a tak sa zabije (predstieraná autonehoda) kvôli poisťke

24. Lyrika ako literárny druh

viazaná/neviazaná reč - poézia/próza

rýmové schémy/druhy rýmov - ABBA/obkročný, ABAB/striedavý, AABB/združený, ABCB/prerývaný, ABCABC/postupný

veršové systémy - časomerný (striedanie krátky a dlhých slabík, v slovenčine náročné kvôli rytmickému kráteniu, klasicizmus - Ján Hollý, Ján Kollár (Slávy dcéra - Předspěv) slovakizovaná/biblická

čeština, sylabický (štúrovci, Chalupka, aj v ľudovej slovesnosti, polveršová prestávka, rytmicko-syntaktický paralelizmus, izosylabizmus, najčastejšie združený a striedavý rým), sylabotonický (striedanie prízvukných a neprízvukných slabík, opak sylabického, Krasko), voľný verš (Válek začiatky, postmoderna)

druhy lyriky - ľúbostná, spoločenská, reflektívna, prírodná, osobná

kompozičné postupy v lyrike - kontrast, gradácia, paralela

trópy - umelecké jazykové prostriedky - metafory, epitetá, genitívne metafory

figúry - opakovania (anafora (začiatky), epifora (konce), epizeuxa (stred), epanastrofa(začiatok jedného a koniec druhého))

25. Dráma ako literárny druh, divadlo

VONKAJŠIA KOMPOZÍCIA - dejstvá, výstupy, repliky

VNÚTORNÁ KOMPOZÍCIA - úvod/expozícia, zápleтка/kolízia,

vyvrcholenie/kríza, obrat/peripetia, rozuzlenie/katastrofa

ŽÁNRE - veselohra, komédia, tragédia, činohra, fraška, groteska, hudobno-dramatické - muzikál, opera

PROFESIE V DIVADLE - dramatik (autor), dramaturg (rozhoduje, čo sa bude hrať), scenárista (tvorí scenár), režisér (riadi hercov)...

OCHOTNÍCKE/PROFESIONÁLNE DIVADLO - dobrovoľnícke (nie hlavný zdroj príjmu) (Alžbetínske naivné divadlo)/platené (profesia) (SND)

AUTORSKÉ DIVADLO - L&S, Radošinské naivné divadlo (Šteпка)

PREMIÉRA, DERNIÉRA, INSCENÁCIA - prvé uvedenie do programu, posledné uvedenie do programu, konkrétne hranie predstavenia/realizácia literárneho textu na divadelnej scéne

Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch - Ján Palárik - veselohra

Celé zle - komédia, ironický pohľad na divadlo, istá paródia mladíckych divadiel

DIVADLÁ - SND, LandS, Radošinské naivné, Nová scéna, Divadlo Pavla Országa Hviezdoslava, Divadlo Andreja Bagára v Nitre, Štátne divadlo Košice, Astorka, Ludus, Elledanse

26. Súčasná epická próza, postmoderna – D. Mitana, R. Sloboda, P. Vilikovský, U. Eco

POSTMODERNA - literárny smer, utrnutý od reality, mnoho nových prvkov v dielach (pastiš, palimpsest, persifláž, alúzie...), prepájanie diel, detabuizácia tém, hybridizácia žánrov, irónia, sarkazmus

TYP ROZPRÁVAČA - zväčša nespoľahlivý

JAZYKOVÉ PROSTRIEDKY - palimpsest (prepis iného diela), pastiš (napodobenie iného autora), persifláž (napodobenie iného autora s cieľom irónie)

PSIE DNI - DUŠAN MITANA - hybridizácia žánrov (detektívka, horor, tajomno) - hlavný hrdina nie tradičný komunistický, skôr vyčlenenec

RUDOLF SLOBODA - dielo Narcis - v dielach autobiografické prvky, apoziopézy, hovorový jazyk (Bolvo má poznámky)

UMBERTO ECO - dielo Meno ruže - (Bolvo má poznámky)

(<https://www.youtube.com/watch?v=3cExK1p6mPw>,

<https://www.youtube.com/watch?v=9mXeGIF4hCA>) symboly - William Baskervilský, labirint (labirint sveta a raj srdca (Komenský), grécka mytológia)

SUJETOVOSŤ - ucelenosť deja, dejovosť, príbehovosť - je rozbiehaná opismi, asociatívnosťou

27. epická próza – prúd autorovho vedomia – D. Dušek, D. Mitana, F. Kafka

ZNAKY - rozbitý dej, netradičné prvky, pohľady na svet/život, asociatívne písanie, prúd autorovho vedomia, striedanie literárnych žánrov (psie dni - detektívka, horor, mysteriózne)

DUŠAN MITANA - dielo Psie dni, išiel proti komunistickým dielam

DUŠAN DUŠEK - zbierka poviedok Kufor na sny (napr. poviedka Tiger), autor poetického realizmu, prvky postmoderny, obyčajné postavy v obyčajnom prostredí niekedy s prvkami absurdity, hovorová slovná zásoba

PSIE DNI - (hádka dvoch mužov, pes, obesenie)

postavy - nie tradiční hrdinovia, skôr lúzri

nebolo to komunistické dielo, absurdné konanie hlavnej

postavy

psie dni - z fr. znamená horúce dni

DOBA TVORBY - komunizmus, po vojne

NESUJETOVÁ PRÓZA - narúšaná dejovosť, prepletaná asociatívnymi vsuvkami, najčastejšie v postmoderne

PRAŽSKÁ-NEMECKÁ LITERATÚRA - Franz Kafka - nemecký žid žijúci v Prahe a píšuci po nemecky

FRANZ KAFKA - zlý vzťah s otcom (list otcovi?), absurdnosť, rozbitá kompozícia, hrdinom obyčajný človek, diela Premena a

Proces, metaforicky zobrazoval pocit vyčlenenosti zo spoločnosti

28. Súčasná slovenská poézia, M. Rúfus, M. Válek, konkretisti, Osamelí bežci, poppoézia

mimo socialistického režimu

OSAMELÍ BEŽCI - Ivan Štrpka, Ivan Laučík, Peter Repka - 2 manifesty (1 vydali v Mladej tvorbe)

význam názvu - všetci bežci, osamelosť bežca, čas na premýšľanie

znaky - odmietali Štúra, Hviezdoslava (konzervatívnosť), akceptovali avantgardu a Válka

Štrpka - oslobodený od spoločenského kontextu, nostalgia za detstvom, subjektívny - dielo Tristan tára (narážka na Tristana Tzaru (dadaizmus)), spolupráca s Dežom Ursinym (napr. Momentky)

Laučík - jaskyňa ako vnútro človeka, vlastné metafory

Repka - najviac ovplyvnený básnikmi

KONKRETISTI - Trnavská skupina - Ľubomír Feldek, Ján Ondruš, Ján Stacho, Jozef Mihalkovič

znaky - nepodľahli tlaku socialistického režimu, dôraz na formu (obsah bol cca cenzúrovaný - takto každý nájde v básni to svoje), zámena subjektu za objekt, vnímanie sveta cez zmysly, konkrétnosť, obrazotvornosť, dôležitejšia forma ako obsah, synestézia, témy detstva, často slová kameň, nôž a mesiac
KONKRÉTNOSŤ, IMAGINATÍVNOSŤ, ZMYSLOVOSŤ

Feldek - Sonet o vtákovi čítakovi

POP-POÉZIA (začal s tým Válek) - spievané básnické texty - napr. Štrpka a Ursiny pieseň Momentky, Válek a Varga dielo Smutná ranná električka, Válek a Žbirka dielo Jesenná láska

MILAN RÚFUS - tvoril po vojne - Modlitbičky (čistá poézia), Až dozrieme (**1956**) - (témy vojna, mier, príroda, domov, láska, rodina...), sylabotonický veršový systém, mierny pesimizmus iné dielo napr. Katreny - dedinský básnik, ľudové témy, prírodné, obrazovosť

znaky - konzervatívnejší, sylabotonický veršový systém (kúsok príklon aj k voľnému veršu)

MIROSLAV VÁLEK - dielo napr. Dotyky (**1959**) - príklon k voľnému veršu, pokrokovosť, mestský básnik, témy najmä ženy, rozchod, spoločenské, mestské... - písal naoko básne o obyčajných predmetoch (Jablko), v skutočnosti sa za nimi skrývalo viac, kľúčové slová (pohľad na rôzne významy slova), príbehovosť bol ministrom kultúry

časopis Mladá tvorba - pomohol Osamelým bežcom aj konkretistom vydať prvé diela

SPOLOČNÉ ZNAKY VÁLKA A RUFUSA - mnoho genitívnych metafor, zapájanie zmyslov

POÉZIA ULICE/BARBARSKÁ POÉZIA - Jozef Urban - Neesteticky smrkám (cca programová báseň) - nové témy, vulgarizmy, spoločenský kontext

29. Chápanie totality v dielach – A. Solženicyn, G. Orwela a L.

Mňačka

Zadanie: v ktorom období literatúry hrá tematika totalitnej spoločnosti (vymyslenej alebo skutočnej) významnú funkciu, predstav tvorbu Solzenicyna a jeho totalitnú skúsenosť, posun hodnôt pracovných táborov, čo malo najväčšiu hodnotu pre väzňa, predstav osobnosť a tvorbu Georga Orwella, charakterizuj román 1984/Zvieracia farma, porovnaj chápanie totality s totalitnou skúsenosťou ruských autorov, vysvetli pojem utopistický román, nájdí v diele prvky utópie

alegória - doslovný aj prenesený význam

TOTALITA - totálne presadzovanie štátnej moci/ideológie, často násilne **?- v období po vojne, medzivojnové?**

ORWEL - 1984 (Veľký brat - "Štátna sila", newspeak (cenzúra), Zvieracia farma

jeho diela sú vo vymyslenom svete (napr. Mňačko zasadil svoje diela do reality)

SOLZENICYN - sám bol v Gulagu (pracovný tábor) - dielo novela Jeden deň Ivana Denisoviča - o jednom dni väzňa v Gulagu - dej popisuje pokojne, bez prehnanych expresívnych prvkov

NARÚŠANIE CHRONOLÓGIE A RETROSPEKTÍVA U MŇAČKA - reportér spomína na staré časy, rámcovanie (pohreb), **politický pamflet**/spoločenský román

30. Rôznorodosť prúdov v literatúre 2. polovice 20. storočia – neorealizmus, beatníci, rozhnevaní mladí muži, magický realizmus a socialistický realizmus

Zuzkine poznámky, bolvo 14

NEOREALIZMUS - odvodené od realizmu (zobrazuje realitu), obdobie počas a po 2. svetovej vojne, Talianske reálie - chudoba, hovorová slovná zásoba, najmä v kinematografii, rozprávač často priamy (divák sa ľahšie stotožní), predstavitelia - Alberto Moravia, Federico Fellini

RIMANKA - Alberto Moravia - neorealizmus

Adriana - prostitúciu brala ako spôsob na zarobenie peňazí, spochybňovala, či by ju to nemalo viac trápiť...

dej - Adriana je chudobná, podvádza ju muž, s ktorým plánuje budúcnosť a matka ju podporuje - stane sa prostitútkou; spoznáva bohatého študenta (Giacomo), zamiluje sa, neprestáva s prostitúciou; pracuje aj pre vraha a násilníka a otehotnie s ním; Giacomo sa politicky angažuje a je zatknutý, zradí priateľov a napokon pre výčitky spácha samovraždu a napíše rodine posledný list, v ktorom sa hlási k Adrianinmu dieťaťu, čím mu dáva nádej na lepší život - aj dieťa prostitútky a vraha má nádej na lepší život

EXISTENCIALIZMUS - zmysel bytia, Nemecko po prehratej 1. svetovej vojne

MÚR - Jean-Paul Sartre (filozof, odmietol Nobelovu cenu) - existencializmus

dej - počas španielskej občianskej vojny, v cele čakajú na popravu, dostane možnosť vymeniť svoj život za život vodcu, nechce a tak si vymyslí miesto úkrytu na cintoríne, reálne tam je a on dostane milosť

znaky existencializmu - zamýšľanie sa nad zmyslom života, hraničná situácia, využíva introspekciu, vnútorný monológ, expresívno-syntaktické konštrukcie

MAGICKÝ REALIZMUS - prepojenie iracionálneho s racionálnym, reálneho s nereálnym, diela na území Latinskej Ameriky - obyvatelia veria v zázraky (prepájanie sveta živých a mŕtvych, mýtov a fikcie), dej situovaný v reálnom svete, postavy berú nadprirodzeno za samozrejmosť, vplyv folklóru

STO ROKOV SAMOTY - Gabriel García Márquez (Nobelova cena) - magický realizmus

román kronika - epická šírka, množstvo postáv, prelínanie minulosti a prítomnosti, reality a fikcie

sto rokov - generačný román zachytávajúci obdobie 100 rokov

samoty - dedina izolovaná uprostred ničoho, psychická izolácia (nedostatok porozumenia, lásky), hlavnou témou diela je samota (po rokoch sa človek stále nemení - pretrváva jeho zlo a hriechy a teda aj jeho samota)

Biblické odkazy - podobenstvo stvorenia sveta aj zániku, dedičný hriech, vyhnanie z raja, potopa

dej - bratranec a sesternica sa zosobášia, boja sa povery, že dieťa bude mať prasačí chvost, nespávajú spolu, manžela za to vysmieávajú a zabije suseda, založia mestečko - tam sa odohráva román

ROZHNEVANÍ MLADÍ MUŽI/L'UDIA - Anglicko

hnev - obdobie po vojne, spoločnosť konzervatívna, delená na vrstvy, vzdelaní si nevedia nájsť prácu bez známostí - pocity nespravodlivosti (vyjadrujú ich časticami, citoslovcami, monológmi, rečníckymi otázkami, zvolaniami a expresívno-syntaktickými konštrukciami)

napr. John Osborne - Obzri sa v hneve - o mladom páre žijúcom u kamaráta, intelektuál muž nevie nájsť prácu, hnev a frustráciu prenáša na manželku, tá mu zatají tehotenstvo a odíde späť k rodičom, muž si nájde priateľku a majú podobný vzťah, žena sa po porodení mŕtveho dieťaťa vráti k mužovi a dajú si druhú šancu

myšlienka diela - mladá generácia neschopná nájsť si životnú perspektívu

BEATNICI - Amerika

beat - jazzový (často ním boli doprevádzaní), beat ako úder/zbití alebo aj hluční, beatitude (blaženosť)

znaky - detabuizácia sexu, voľný verš, hovorová slovná zásoba, asociatívne písanie, improvizovanosť, určené na prednes medzi ľuďmi (námestia, bary, kaviarne) - deklamovali, často doprevádzané jazzom, využitie irónie a sarkazmu

pobúrilo ich - konzervatívnosť, vojna (aj boje mimo krajinu), tabuizovaný sex, rasizmus, homofóbia, potláčanie slobody prejavu

témy - sex, atómové bomby

Ferlinghetti - Lunapark mysle - bol obžalovaný za predaj obscénneho titulu (Allen Giensberg - Vytie/Kvílenie), napokon spor vyhral a získal väčšiu slobodu prejavu pre umelecké diela

Jack Kerouac - Na ceste (román)

Treba ešte vedieť pojmy – literárny druh, literárny žáner, literárna forma, viazaná, neviazaná reč, vonkajšia a vnútorná kompozícia epického diela, formy rozprávania, priama reč, nepriama reč, pásmo postáv, pásmo rozprávača, druhy rozprávačov, typy postáv, kompozičné postupy, monológ, dialóg, vnútorný monológ, irónia, sarkazmus, humor, pointa

Argumentacny prejav na obhajobu spisovnej slovinciny - 1.

Tvrde y su dobre 2. Lebo... 3. Vyvratit ine argumenty

Vytvorit' báseň v próze

Objasni, na co sluzia verejne prejavy politikov v demokratickych krajinach

Zakladne znaky podla ukazok, aký jazykový styl, ktorý slohový postup prevláda (uvahovy)

Ktore ukazky su politicke reci, cim sa podarilo povzbudit posluchacov

O co autorom ide

V akom kruhu textov su vyuzivane

Rozdiel medzi argumentom, agitaciou, propagaciou a propagandou - kde sa vyuzivaju

Agitacia - presviedcanie, natlakovejsia (politika najma)

Argument -

Propagacia - propagujem, ma hranice

Propaganda - natlakovejsia (dnes negativnejši odtienok) (politika najma)

Chronologicky autori a diela

Staroveká literatúra

(Epos o Gilgaméšovi), Homér (Illiada, Odysea), Ezop (bájky), Sofokles (Antigona)

Stredoveká literatúra

Konštantín (Proglas), Kliment (Život sv. Konštantína), Gorazd (Život sv. Metoda), villonská balada

Renesančná literatúra

Boccaccio (Decameron), Francesco Petrarca (Sonety pre Lauru), Shakespeare (Sonety o čiernej pani, Hamlet, Rómeo a Júlia, Skrotenie zlej ženy), Miguel de Cervantes Saavedra (Don Quijote)

Baroková literatúra

Ján Ámos Komenský (Labyrint sveta a raj srdca), Hugolín Gavlovič (Valaská škola mravúv stodola)

Klasicistická literatúra

Molière (Lakomec), Ján Chalupka (Kocúrkovo), Ján Hollý (Svätopluk), Juraj Fándly (Pilní domajší i poľní hospodár), Anton Bernolák (Jazykovedno-kritická rozprava o slovenských písmenách, Gramatica Slavica, slovník)

Preromantická literatúra

Ján Kollár (Slávy dcéra)

Romantická literatúra

Štúr (Rozžehnaní), Janko Matúška (hymna), Samo Chalupka (Mor ho!), Andrej Sládkovič (Marína, Detvan), Janko Kráľ (Zakliata panna vo Váhu a divný Janko), Ján Botto (Smrť Jánošíkova, Žltá ľalia), Victor Hugo (Chrám matky Božej v Paríži), Puškin (Kapitánova dcéra), Edgar Allan Poe (Havran), Karel Jaromír Erben (Kytice)

Postromantická literatúra

Ján Palárik (Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch)

Realistická literatúra

Janko Jesenský (Pani Rafiková - Malomestské poviedky), J. G. Tajovský (Maco Mlieč, Statky-zmätky, Mamka Pôstková), Božena Slančíková-Timrava (Ďapákovci), Martin Kukučín (Keď báčik z Chochoľova umrie, Neprebudený), P. O. Hviezdoslav (Krvavé sonety)

Honoré de Balsac (Otec Goriot), Tolstoj (Anna Karenina), Dostojevskij (Zločin a trest)

Medzivojnové obdobie (od naturalizmu až po Karla Čapka (vrátane))

Romain Rolland (Peter a Lucia), Agatha Christie (Vraždy podľa abecedy)

Naturalizmus

Literárna moderna

Symbolizmus

Baudelaire (Kvety zla), Rimbaud, Ivan Krasko (Nox et solitudo - Noc a samota, Topole)

Impresionizmus

Verlaine, Baudelaire, Krasko

Dekadencia

Neosymbolizmus

Emil Boleslav Lukáč (Nenávidíme? Milujeme?, Dravý pocit)

Vitalizmus

Ján Smrek (Cválajúce dni (manifest) - Dievča v rozkvet)

Avantgarda

Futurizmus

Majakovskij

Kubizmus a kubofuturizmus

Apollinaire

Expresionizmus

Gejza Vámoš (Editino očko), Erich Marie Remarque (Na západe nič nové), Jozef Cíger Hronský (Jozef Mak), Milo Urban (Živý bič), Július Barč-Ivan (Matka), Ivan Stodola (Bačova žena)

Dadaizmus

Tzara

Poetizmus

Nezval (Abeceda), Seifert (Pri kotrmelcoch opíc)

Surrealizmus a nadrealizmus

Breton, Fábry

Katolícka moderna

Dilong

Naturizmus

Dobroslav Chrobák (Drak sa vracia), Margita Figuli (Tri gaštanové kone)

Počiatky absurdnej literatúry

Franz Kafka (Premena, Proces)

Sociálne angažovaná literatúra

Peter Jilemnický (O dvoch bratoch, z ktorých prvý druhého vôbec nepoznal)

Povojnové obdobie

Ernest Hemingway (Starec a more),

Sci-fi

Veronica Roth (Divergencia), *Suzanne Collins (Hry o život)*, *Jules Verne (Cesta okolo sveta za 80 dní, Honba za meteorom)*, Karel Čapek (Válka s mloky)

Po roku 1945

Joseph Heller (Hlava 22), Denník Anny Frankovej

Sociálny a psychologický realizmus

Alberto Moravia (Rimanka), Arthur Miller (Smrť obchodného cestujúceho)

Totalitné podmienky

Socialistický realizmus

Snaha o zachovanie autorskej identity

Milan Rúfus (Až dozrieme (1956) - Katreny, Modlitbičky),
Miroslav Válek (Dotyky (1959) - Jablko), konkretisti - Feldek (Sonet o vtákovi čítakovi), Alfonz Bednár (Kolíska), Alexander Solženicyn (Jeden deň Ivana Denisoviča), Ladislav Mňačko (Ako chutí moc), Dušan Mitana (Psie dni)

Existencializmus

Jean-Paul Sartre (Múr), Ivan Bukovčan (Kým kohút nezaspieva)

Absurdná dráma

Samuel Beckett (Čakanie na Godota)

Revolta ako prejav spoločenskej angažovanosti

Jozef Urban (Neesteticky smrkám, Dnes je Mikuláša balada pre Táňu), Rozhnevaní mladí muži, bítnici - Allen Giensberg (Vytie)/Ferlinghetti (Lunapark mysle), osamelí bežci (manifesty) - Ivan Štrpka (Tristan tára, Momentky), Salinger (Kto chytá v žite)

Magický realizmus

Gabriel García Márquez (100 rokov samoty)

Fantastická literatúra

J. K. Rowling (*Harry Potter*), George Orwell (1984, Zvieracia farma)

Postmoderna

Autor: Nela Ďanovská

Umberto Eco (Meno ruže), Dušan Dušek (Kufor na sny), Pavel Viličkovský (Večne je zelený), Lasica a Satinský (Soirée), Stanislav Štepka (Jááánošíík)